

Att tämja besten som sover

En etnologisk studie om hur sexuella barndomstrauman kan påverka fyra mäns
sociala relationer

Sara Laouini

Institutionen för etnologi, genusvetenskap och religionshistoria

Examensarbete 15 hp

Kandidatkurs Etnologi 30 hp

Hösttermin 2015

Handledare: Klas Ramberg

Title: Taming the sleeping beast - an ethnological study on how
sexual childhood traumas may influence the social relationships of
four men

Stockholms
universitet

Att tämja besten som sover

En etnologisk studie om hur sexuella barndomstrauman kan påverka fyra mäns sociala relationer

Sara Laouini

Sammanfattning

Denna studie undersöker hur mäns sexuella barndomstrauma kan ha påverkat deras familje- och vänskapsrelationer samt partnerförhållanden. Den urskiljer även hur konstruktionen av manlighet i relation till deras trauma kan ha påverkats av den hegemoniska heteronormativa maskuliniteten. Vidare åskådliggör den olika kontexters aktualisering av det sexuella barndomstraumat. Materialet utgörs uteslutande av fyra mäns berättelser, där tidigare forskning betonar vissa utgångspunkter.

Resultatet visar att traumat kan ses som latent övergreppsminnen som alltid aktualiseras och blir maktutövande, vilket främst sker i sociala relationer. Stöttande teammedlemmar som familj och vänner tillhandahåller motståndsstrategier i informanternas framträdanden, vilket således skapar ett starkare band dem emellan. De sociala samband som sker i deras respektive partnerrelationer ter sig svåra och förser dem med ett begränsat antal handlingsmöjligheter. Dessa är ofta otillräckliga och problematiserar informanternas sexuella trauma och de effekter som här aktualiseras. Däremot kan partners, med förståelse och bra bemötande, även bli teammedlemmar. Informanterna har försökt balansera mellan att förhålla sig till traumanas effekter och samtidigt efterleva den hegemoniska maskulinitetskulturen i den främre regionen, något de inte alltid lyckats med.

Nyckelord

Män som sexuellt utsatta, sexuellt utsatta pojkar, sexuellt barndomstrauma, framträdanden, makt, motstånd, maskulinitet, familjerelationer, vänskapsrelationer, partnerförhållanden

Förord

Inga ord kan beskriva den tacksamhet jag känner för dem som har gjort denna uppsats möjlig.

Mamma för att du alltid är mamma.

Min kära bror Jonas som stöttat, peppat, stressat och korrekturläst i timtal.

Marinko och Igor, utan er skulle jag inte vara hel.

Tack till min handledare Klas som har handlett med en fast men flexibel hand.

Slutligen, stort tack till *Nenne*, *Karl*, *Viktor* och *Peter*. Utan ert deltagande och era berättelser hade denna uppsats aldrig blivit skriven. Tillsammans bryter vi tabut kring sexualbrott.

Jag hoppas att jag kunnat göra era berättelser rättvisa.

Sara Laouini

Jan, 2016

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
Bakgrund.....	1
Syfte och frågeställning.....	2
Tidigare forskning.....	2
Teoretiska utgångspunkter och begrepp.....	4
Dramaturgi och stigma.....	4
Makt och motstånd.....	6
Maskulinitet som social praktik.....	7
Material och metod.....	7
Intervjuer.....	8
Presentation av informanter.....	8
Reflexivitet och etiska överväganden.....	9
Disposition.....	11
2. Balansen mellan den bakre och främre regionen	12
När familjen får kännedom.....	12
Skolan - en krackelerad fasad.....	17
3. Vänskapsrelationer och trygga forum att andas ut i	21
Att berätta för vänner.....	21
En plats att vara sig själv.....	23
4. Förhållanden och maskulinitet	26
Att vara värd att älskas.....	26
Tvångsmässigt sex som självskadebeteende.....	29
5. Maskulinitet och offerskap	32
Efterlevnad av en ideal maskulinitet.....	32
Processen att identifiera sig som offer – att göra motstånd.....	35
6. Avslutning	38
Sammanfattning och resultat.....	38
Nya forskningsfrågor.....	40
Källor och litteratur	41
Otryckta källor.....	41
Litteratur och tryckta källor.....	42
Bilaga 1.....	45

1. Inledning

Bakgrund

Jag vill i denna uppsats studera på vilka sätt mäns sexuella barndomstrauma kan ha influerat deras liv med betoning på sociala relationer, maskulinitetskonstruktion och aktualiserande sammanhang.

Liksom den statliga myndigheten Barnombudsmannen (2012:9) definierar jag ”barn” i enlighet med FN:s barnkonvention som avser varje människa upp till 18 år. Brottsförebyggande rådets statistikrapportering hade ingen egen kategori för sexualbrott mot pojkar fram till år 2007, utan dessa brott kategoriserades in tillsammans med flickor under rubriken ”person under 15 år”. Det var först år 2008 som flickor och pojkar delades in i olika kategorier. I samband med detta skapades också en ny åldersfördelning – ”pojke under 15 år” samt ”pojke mellan 15 – 17 år”. Inom det övergripande samlingsnamnet *sexualbrott* finns flera avgränsade teman för att särskilja brottets karaktär så som *sexuella övergrepp*, *sexuellt utnyttjande*, *våldtäkt*, med flera (bra.se 2015).

Enligt Nationellt centrum för kvinnofrid (2014) gjordes en enkätundersökning angående människors erfarenhet av sexualbrott år 2009. Av 1800 respondenter hade 4 % av dessa någon gång blivit utsatta. De flesta av dessa hade blivit sexuellt utsatta innan 18 års ålder.

Jag har själv arbetat för en stödorganisation och mött pojkar, unga och vuxna män som har blivit utsatta för sexualbrott av personer som arbetar med barn, anhöriga, grannar, bekanta, med flera. Majoriteten av dem jag mött har aldrig anmält, vilket gör dem osynliga i statistiken och således en del av mörkertalet. Rädda barnen (2014:3) framhäver även svårigheten i att bedöma hur stort just mörkertalet är (jmf. Barnombudsmannen 2012:11; Rfsu u.å.; Åkerman 2015). Sexuellt utsatta pojkar är en relativt osynlig grupp i samhället, vilket skulle kunna bero på att det kan vara svårare för män att prata om sitt offerskap. Det är även vanligt att barn som blir, eller har blivit, sexuellt utsatta har svårt att förstå att det är ett brott de är, eller varit, utsatta för. Det kan även handla om hot från förövaren, rädsla för att inte bli trodd på och den skam och skuld som är en stark konsekvens av sexualbrott (Bris barnperspektivet 2010; Rädda barnen 2014:11; Stockholms barn- och ungdomspsykiatri 2015).

Sexualbrott mot pojkar och män är ett samhällsligt fenomen som på senare år tar allt större plats i allmänhetens debatt. Den första mannen i Sverige att få sin förövare fälld för

sexualbrott var Kjell-Åke Bjurkvist. Detta var år 1981 och han var vid tidpunkten för rättegången strax över 20 år (Nyhetsmorgon 2009). Morgan Alling (2010) beskrev i sin bok det sexuella övergrepp hans mentor utsatte honom för. År 2011 berättade höjdhopparen Patrik Sjöberg att han fram till 15 års ålder hade blivit sexuellt utnyttjad av sin tränare (Billger 2011). År 1990 öppnade Rädda barnens pojkmottagning för sexuellt utsatta pojkar, som dock upphörde 20 år senare. Nyman och Svensson (1995) har utifrån sina terapeutiska samtal med dessa utsatta pojkar, samt pojkar som varit förövare själva, publicerat ett flertal böcker.

Överläkaren Lotti Helström menar att det är svårt för män att veta var de ska vända sig för att få hjälp (Åkerman 2015). Södersjukhusets akutmottagning för våldtagna kvinnor i Stockholm utökade sin verksamhet under hösten 2015 till att även gälla män som blivit utsatta för våldtäkt (sodersjukhuset.se 2015). Lotti Helström betonar även tabut kring sexuellt utsatta män, vilket leder till normer om denna grupp som icke existerande – både för samhället men även för dem själva (Berglind-Dehlin 2015; Nationellt centrum för kvinnofrid 2014; Åkerman 2015).

Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur mäns sexuella barndomstrauman kan ha influerat deras sociala relationer. Jag vill även försöka urskilja den påverkan traumana kan ha haft på deras manlighet. Vidare vill jag utforska andra synliggörande kontexter, i vilka deras sexuella trauman verkat inom. Mina frågeställningar blir således följande:

- Hur kan sexualbrotten de varit utsatta för ha påverkat deras familje- och vänskapsrelationer samt partnerförhållanden?
- Hur kan sexualbrotten de varit utsatta för ha påverkat deras manlighetskonstruktion?
- I vilka andra sammanhang aktualiseras dessa sexuella barndomstrauman?

Empirin utgörs av fyra intervjuer med män som varit utsatta för sexualbrott som barn.

Tidigare forskning

Inom det etnologiska fältet finns olika fokus på vuxna som har blivit utsatta för det trauma som sexualbrott är. Simon Ekström (2002) har i sin avhandling *”Trovärdighet och ovärdighet”* studerat hur polis och domstolar i Stockholm under åren 1946-50 har behandlat anmälningar gjorda av kvinnor som utsatts för våldtäkt. Han urskiljer hur genusföreställningar

tillsammans med moraliska fördömanden påverkar bemötandet och den rättsliga processen, om anmälan ens resulterade i en sådan. Ekströms (2002) fokus framhäver hur det har existerat en mall av normer som våldtagna kvinnor måste efterleva för att de ska verka trovärdiga.

Etnologen Florence Fröhligh (2013) har i sin avhandling inte fokuserat på sexualbrott men däremot trauma. Mer specifikt hur krigsfångar från andra världskriget och de kommande generationerna hanterar minnena av detta, både individuellt och kollektivt. Hon fastställer fyra strategier som dessa använder sig av i bearbetning och bevarande av minnena – olika typer av tystnader, berättandet, vallfärder till representativa platser samt ett fiktivt minnessläktskap.

Jens Lindberg (2015) har i sin avhandling intervjuat anställda inom vården, så som läkare, terapeuter och sjuksköterskor. De belyser en svårighet för våldtagna män att få adekvat hjälp i vårdsammanhang, då vårdplanen främst är utformad för kvinnliga våldtäktsoffer. Detta beror på föreställningar om vad som definierar en patient, i relation till kön, genus och sexuell läggning. Lindberg (2015) exemplifierar med beskrivningen att manliga våldtäkter oftast föreställs vara anala, vilket osynliggör heterosexuella män som offer och kvinnor som förövare. På detta sätt reproduceras föreställningen om män som icke-våldtäktsbara och homosexuella män som uteslutande våldtäktsoffer. Vårdplanen tillgodoser inte heller våldtagna mäns psykosociala behandling, vilket idag är mer självklar för kvinnor.

Etnologstudenten Emilia Olovsson (2012) har i sin kandidatuppsats fokus på hur identitetsskapande sker inom internetforum för sexualbrottsoffer i relation till den icke digitala omgivningen. Interaktionen på forumet konstruerar en identitet som överlevare av sexuella övergrepp, vilket också möjliggör förmågan att se sig som sexuellt utsatta. Känsla av gemenskap uppstår, vilket leder till stöttning i den bearbetningsprocess de befinner sig i. Det blir på så sätt en trygg social arena, i vilken de kan utvecklas. Vidare menar Olovsson (2012:24) att det skapas en motstridig identitet i relationerna till de icke utsatta – ”*de andra*”, ”*de normala*”. Då deras identitet som överlevare osynliggörs i dessa möten konstrueras en känsla av dubbelliv – en uppdelad identitet.

I angränsande forskningsfält har sexualbrott mot vuxna och barn med hjälp av olika vetenskapliga perspektiv studerats. Psykoterapeuten Ann-Christine Cederborg (2007) har i sin studie om upptäckt av och berättande om övergrepp beskrivit ovanligheten i att barn som små självmant berättat. I de fall de berättade var det främst för en av de vuxna som de stått närmast. Då upplever de att alla vet och berättar således inte för någon utomstående. Yngre barn berättar ofta om sexuella övergrepp av misstag och på ett sätt som avslöjar att de inte känner vid den sexuella faktorn (Pipe et al 2007).

I sin masteruppsats i socialt arbete undersöker Hans Knutagård (2009) våldtagna mäns ordlöshet. Fokus har varit brottets karaktär, det vill säga, hur hans respondenter har blivit våldtagna och hur de har pratat om detta. Han beskriver att många av hans informanter blivit handlingsförlamade och inte kunnat försvara sig under våldtäkten. I vissa fall har de fått erektion eller rent av ejakulerat, vilket har skapat skam och förvirring hos dem. Biträdande psykologiprofessorn Katie M. Edwards och psykologidoktorn Jessica A. Turchiks (2011) artikel om utsatta män och myter blir här relevant. Våldtagna män osynliggörs utifrån de myter som finns: att män inte kan våldtas, de borde kunna försvara sig, det händer bara homosexuella och kvinnor kan inte våldta män. Myterna indoktrineras tidigt och upprätthåller normen om den heterosexuella maskuliniteten (jmf. White & Yamawaki 2009).

Sociologen Karen G. Weiss (2010) har studerat skillnader och likheter mellan våldtagna män och kvinnor. En skillnad är att män oftare vill framhäva att de varit påverkade av sinnesförändrande substanser under sexualbrottet, vilket härleds till normer om mäns styrka. Detta innebär att våldtagna män bemöts bättre då deras fysiska styrka försvagas. Även Knutagård (2009:58) återkopplar till normen om mäns styrka genom en respondents beskrivning av att ”*knacka bög*”, det vill säga, misshandla och råna homosexuella män. Han påpekar även att bilden av män som starka och ständigt sexuellt tillgängliga inte ger dem utrymme att vara utsatta och sårbara. Christian Bruhner och Hannes Henriksson (2012) gjorde i sin rättssociologiska kandidatuppsats en studie om hur fokusgrupper, bestående av unga vuxna, ser på sexualbrottsutsatta män. Respondenterna uttrycker svårigheter att definiera en manlig våldtäkt, då de inte kan urskilja vad som räknas som detta. Bruhner och Henriksson (2012) härleder detta till normen att män alltid ska förväntas vilja ha sex under alla omständigheter, vilket således gör dem icke-våldtäktsbara. Om en man blir våldtagen, så är det någon som inte tillhör den hegemoniska maskuliniteten. Någon som därför faller utanför normen om män som fysiskt starka, dominanta och stabila.

Jag har i skrivande stund inte hittat någon forskning som fokuserar enkom på hur mäns sexuella barndomstrauma påverkar sociala relationer så som familj, vänner och partnerskap.

Teoretiska utgångspunkter och begrepp

Dramaturgi och stigma

Erving Goffman förklarar att interaktion definieras som direkta möten, vilket resulterar i olika former av påverkan. När en individ är i en *social roll* framför en grupp kallas individen för *aktör* och gruppen för *publik* – mötet dem emellan kallas för *framträdande*. Den sociala rollen

baseras på normer, vilket innebär att det redan finns ett utstakat mönster för aktören att agera utifrån. Dessa normer reglerar följaktligen aktörens framträdande, i vilken han har särskilda skyldigheter och rättigheter som avgörs av den kontext han befinner sig i. Aktören försöker förmedla den bild han vill att publiken ska ha av honom. På detta sätt kan han avsäga sig det som inte tillhör hans roll. När den sociala rollen upprepas inför andra publik och i andra framträdanden definieras det som ett *socialt samband* (Goffman 1959:23).

I relation till informanternas sociala omgivning skapar deras sexuella trauman en svårighet för dem att agera i deras sociala roller. De normativa skyldigheter och rättigheter som tillhör dessa roller regleras i interaktionen med deras omgivning. Detta leder till svårigheter då effekterna från deras trauman kan förefalla avvikande.

Goffman använder begreppet *personlig fasad*, vilket är egenskaper som aktören bär med sig och som för publiken blir förknippade med honom (Goffman 1959:30). Föreställningar om aktörens roll kan konkretiseras i stereotyper och de förväntningar som hör till dessa. Detta leder till att aktören upptäcker att handlingsmöjligheterna är låsta till de förväntningar som publiken har på honom. När aktören misslyckas med att efterleva normer så försöker han undanhålla detta genom att uppträda som att han faktiskt gör det (Goffman 1959:33).

Mina informanter har erfarenhet av att försöka tillhandahålla sig en personlig fasad som hjälper dem dölja deras sexuella trauman. I flera kontexter, så som skola, vänskapsrelationer och förhållanden har de dock vid flera tillfällen upptäckt att de handlingsmöjligheter tillhörande deras respektive roller inte inkluderar de konsekvenser de har från traumana.

Framträdanden sker i den främre regionen framför en publik eller i den bakre regionen tillsammans med teammedlemmar. I den förstnämnda försöker aktören upprätthålla en bild av hur han följer normerna (Goffman: 97:ff). I den bakre regionen kan aktören avslöja det som han försöker dölja i den främre. Teammedlemmar, som är inkluderade i hemligheterna, kan stötta aktören då han är i den främre regionen. Den bakre regionen är således en trygghet för aktören. Intrycksstyrning innebär uppdelade sociala forum med olika former av informationsflöden mellan deltagarna. Aktörens och teammedlemmarnas informationsflöden är därför av ett annat slag än den mellan aktören och publiken. Dessa flöden beskriver vad aktören vill visa, alternativt dölja. Då aktören befinner sig i den främre arenan kan publiken sanktionera honom. Detta betyder att om det sker "snedsteg" i interaktionen med publiken kan dessa antingen hjälpa aktören med positiv respons så att han kan fortsätta sitt framträdande eller bestraffa honom (Goffman 1959:207).

Mina informanter befinner sig både i den bakre och främre regionen. I den bakre finns stöttande teammedlemmar som hjälper dem dölja eller hantera sina trauman i den främre

regionen. De tillåter honom även att agera ut sina negativa känslouttryck eller andra konsekvenser som kan härledas till traumana. I den främre regionen försöker informanterna ständigt styra informationsflödet för att fasaden de visar upp ska hålla.

Stigma definieras som en egenskap, vars laddning blir negativ då den ter sig avvikande i relation till det normativa sambandet människor har till samhället och varandra. Goffman menar att stigmatiserade individer är mest bekväma med andra som har liknande problematik. I detta gemensamma andrum innehar deras stigma en positiv laddning. Ett värde tillskrivs på så sätt stigmat och individen, medan samma stigma exkluderar honom från andra sammanhang. Relationen mellan dessa två grupper är en process som i interaktion konstruerar varandra (Goffman 1963:28f). Detta är adekvat för min analys då informanternas sexuella trauman kan ses som stigman. I den främre regionen blir deras stigman avvikande i kontrast till andra icke stigmatiserade individer. Då de är i sammanhang med andra som förstår, eller som själva varit utsatta, uppstår en gemenskap med andra handlingsmöjligheter.

Makt och motstånd

Michel Foucault menar att makt finns överallt och att den alltid är närvarande. Den är dynamisk och kan inte innehas av en person, det vill säga, ingen äger, får eller delar den. Makt är således en utövande process som sker i sociala relationer (Foucault 2002:104).

Foucault talar om maktrelationer som styrkeförhållanden och att dessa organiserar olika områden där de är verksamma. De kan förändras eller förstärkas genom konflikter och konfrontationer. Styrkeförhållandet måste definieras för att kunna ges en kontext och här definierar jag det som maktrelationen mellan minnet av traumat och den utsatte själv i sociala sammanhang. Styrkeförhållanden är grunden och den helhet som uppfattas utåt ger intrycket av makten som återskapande, upprepande och varande (Foucault 2002:103). Vidare anser Foucault att *där makt finns, finns motstånd*. Makt finns alltid tillsammans med motstånd i en dualistisk dynamik. Detta innebär att de alltid existerar i ett dynamisk förhållande till varandra, det vill säga, motståndet utmanar makten och makt konstrueras hela tiden i varje ögonblick (Foucault 2002:105).

Att vara utsatt för ett sexualbrott innebär att vara i underordnade situationer där makt skapas. Mina informanter visar hur de gör motstånd mot sin egna maktlöshet, både som tonåringar men sedan även som vuxna. De visar också hur särskilda teammedlemmar tillhandahåller motståndsstrategier för att försöka förändra styrkeförhållandet. Det blir även tydligt hur icke teammedlemmar kan förstärka styrkeförhållandets ursprungliga karaktär.

Maskulinitet som social praktik

Raewyn Connell beskriver maskuliniteter som någonting performativt, maskuliniteter är därför något som görs. Relationen mellan kroppsliga-, sociala- och symboliska handlingar blir avvikande om dessa inte motsvarar normen om den heterosexuella maskuliniteten (Connell 2008:101).

Han utvecklar begreppet kroppsreflekterande praktik, vars innebörd vilar på att kroppen måste ses som ett objekt men även aktör i den sociala kontexten (Connell 2008:103). Han menar här att kroppen alltid står i relation till en social situation som i sig har särskilda strukturer och normer, vilka utgör samt begränsar handlingsmöjligheterna. Således är genus sociala praktiker som ständigt hänvisar till kroppen och dess görande. Detta skapar i sin tur nya sociala situationer där strukturen antingen kan återskapas eller förändras (Connell 2008:101ff).

Connell påtalar att det finns en hierarki gällande olika maskuliniteter där den hegemoniska maskuliniteten är den ideala och den som eftersträvas men få uppnår. Den homosexuella maskuliniteten blir i relation till den hegemoniska heterosexuella maskuliniteten i högsta grad underordnad. Det finns även en emotionell aspekt i genuskonstruktionen som inbegriper åtrå och sexualitet som formas utefter rådande normer men även motståndet mot dessa. Den heterosexuella manligheten som rådande norm skapar en ram för hur män ska bete sig och hur dessa ska vara – både kroppsligt, socialt och sexuellt (Connell 2008:111ff).

Maskulinitet och att vara man är återkommande i mina informanternas berättelser. De beskriver hur de genom sociala praktiker försöker nå upp till den heteronormativa föreställningen om att vara man och även hur kroppen på olika sätt används för detta. När de misslyckas att efterleva de föreställningar om, och normer kring, maskulinitet skapas en diskrepans mellan dem själva och den heterosexuella maskuliniteten. Det påverkar följaktligen även deras relationer och aktualiserar de övergrepp de tidigare varit med om.

Material och metod

Jag har i sökningen efter informanter använt mig av ett kedjeurval som även kan ses som ett bekvämlighetsurval, då jag varit i kontakt med stödorganisationer och kontakter i Stockholmstrakten (Bryman, 2008:433). Det har förelegat en svårighet att ta sig in i detta fält, särskilt gällande just män som varit sexuellt utsatta som pojkar. Många förmedlar inte sådana

kontakter och vissa menade att klientelet jag sökte inte finns hos dem.

Intervjuer

Jag fick kontakt med sammanlagt sju män varav fyra av dessa valde att delta i studien. Två av dessa fyra intervjuer var reella möten som ägde rum på platser informanterna själva valt utifrån en trygghetsprincip. En intervju gjordes via Skype och ytterligare en intervju via email men vid två olika tillfällen med tio dagars mellanrum. Intervju ett till tre ägde rum under en tredagarsperiod. Fördelen med intervjuerna är att jag har fått möjlighet att fördjupa mig i vissa teman som jag efterfrågat genom intervjufrågorna (se bilaga) då mötena i dessa fall har blivit mer dynamiska. Informationen blev mer levande och nyanserad (Fägerborg, 2011:89). En mailkonversation tillåter dock inte samma möjligheter.

Liksom Kaijser (2011:51) beskriver går sökandet samt planering kring fältarbetet inte alltid som önskat. Den fjärde intervjun skulle ägt rum via Skype men på grund av tidsbrist för informanten ändrades det till mailintervju. Även en femte intervju var inplanerad men informanten var tvungen att avboka och därefter blev tiden för knapp.

För att säkerställa materialet och öka kvaliteten vid transkriberingarna har jag spelat in intervjuerna med en mobiltelefon samt en diktafon. Jag har valt att transkribera alla intervjuer från början till slut ordagrant för att inte missa något och för att underlätta analysen av materialet (Fägerborg, 2011:105, 109).

Presentation av informanter

Nenne är strax över 30 år. Han utsattes för upprepade sexuella övergrepp mellan åldrarna två till sex år, av en manlig familjemedlem.

Peter är strax över 40 år. Hans förövare var en kvinnlig bekant till familjen. Hon utsatte honom vid ett tillfälle då han var fem år.

Karl är strax under 40 år. Från fyra till sex års ålder utsattes han för upprepade sexuella övergrepp av en manlig familjemedlem.

Viktor är strax över 20 år. Hans förövare var en manlig vän till familjen och övergreppen pågick under ett och ett halvt år från det att han var åtta år.

Alla utom Viktor har valt sina egna alias.

Reflexivitet och etiska överväganden

Jag har alltid brunnit starkt för denna problematik. Detta ledde mig till en ideell förening vid vilken jag inledningsvis gjorde min praktik under min behandlingspedagogutbildning. Min praktik resulterade i en anställning och jag arbetade där under fyra års tid. Under dessa år har jag mött, och haft samtal med, både ungdomar, unga vuxna och vuxna som varit utsatta för någon form av sexualbrott – både som barn eller i vuxen ålder. För vissa var det första gången de berättade för någon att de hade varit utsatta medan andra inte hade blivit trodda på då de berättat för andra tidigare. En del behövde ett annat forum att vara i, trots starkt stöd och gehör från familj och vänner.

Det finns en svårighet i att avgöra den egna närvarons påverkan på intervjusituationen och således det material som insamlas (Pripp 2011:65). Jag, som subjekt, är i högsta grad en del av forskningsprocessen, vilket bör belysas för att öka trovärdigheten i denna studie (Öhlander 2011:288f). Min förförståelse påverkar självklart denna uppsats både genom hur jag väljer att interagera i relation till mina informanter och den fokusinriktning samt tematisering jag utforskar i empirin. En exemplifiering om hur jag som subjekt har betraktat deras berättelser är tidsaspekten. Jag har bedömt tid och aktiv bearbetning av traumat – i interaktion med andra – som ett mått för hur långt i bearbetningsprocessen informanterna har kommit. Till följd av detta har jag bedömt Karls ettåriga bearbetning som relativt ny, medan Viktors, Nennes och Peters berättelser setts som mer distanserade.

Forskarens identitet tolkas i sin tur även av informanterna (Pripp 2011:71). Mina informanter hade alla fått informationen om min tidigare behandlingsroll, vilket kan ha skapat ett förtroende för mig. Samtidigt har detta möjliggjort att de, och jag, förbisett aspekter som kan tänkas upptäckas i relation till någon som inte haft denna roll tidigare. Här bör det även belysas att jag försökt medvetandegöra de tendenser jag haft till att gå in i en social behandlingsroll. Vidare måste jag sättas i relation till informanternas och deras berättande om sitt trauma. Jag, som 29-årig kvinna, kan ha påverkat informanternas formuleringar och vad de valt att dela med sig av. Det finns även en maktaspekt i intervjusituationerna. Med mitt initiativ, och mina frågeformuleringar, aktualiserar jag deras trauma och innehar en roll där jag på ett sätt blir maktutövande under intervjuerna. Utifrån detta har jag varit extra försiktig i både närmanden med uppföljningsfrågor och respons till deras svar, särskilt i relation till Karl med hänsyn till tidigare nämnda tids- och bearbetningsmått. Samtidigt är jag övertygad om att min förförståelse kan ge min uppsats ett annat djup då jag redan har en grundkunskap kring sexualbrott och dess process. Jag har därigenom velat se förbi brottets karaktär och snarare

fokusera på *hur* detta kan ha påverkat informanternas sociala relationer och vilka kopplingar de själva ser är knutna till de övergrepp de varit med om.

I samtliga intervjuer har jag kunnat urskilja en tredje närvarande part (Pripp 2011:68). Informanterna förhöll sig många gånger kritiska till det samhällseliga tabut som de upplever finns kring sexualbrott överlag, men kring sexualbrott mot pojkar och män i synnerhet. Detta var något alla fyra informanter lade till i slutet av intervjuerna genom att tillhandahålla olika tillvägagångssätt för att dessa målgrupper ska få mer plats i den samhällseliga debatten. Jag tolkar detta som en anledning till att en av informanterna kände sig tvingad till att delta. Han förklarade att kunskap om sexualbrott mot män måste belysas i samhället. Då han själv kan prata om sitt övergrepp känner han sig därför tvungen att medverka.

I min kontakt med informanter har jag verkat för att de etiska aspekterna i individskyddet ska tydliggöras. Framförallt gällande frivilligheten till deltagande, besvarandet av frågor och möjlighet att avsluta sin medverkan närsomhelst. Vidare var jag noga med att beskriva min roll som etnologstudent och varför jag vill skriva denna uppsats, att anonymisering är av högsta vikt och att endast jag har tillgång till materialet. Två av mina informanter har inte velat vara anonyma. Jag har dock insisterat då de andra varit noga med sekretessen och jag velat undvika att de på något sätt ska kunna kopplas samman till varandra. Jag har även återkopplat till informanterna och bett dem läsa igenom transkriberingarna, för att således låta dem förfoga över känsliga eller igenkänningsbara delar som skulle kunna kränka individskyddet (Dahl och Smedler, refererad i Pripp 2011:80f).

Sexualbrott mot män är ett relativt outforskat område som bör åskådliggöras. Jag insåg under arbetes gång att ämnet är mer komplext än jag tidigare trott, då det är svårt att avgöra exakt vad som är traumanas faktiska influens.

Definitionen av sexualbrott har jag nämnt tidigare och syftar till den breda kategori som utgörs av våldtäkt, sexuella övergrepp, sexuellt utnyttjande, et cetera. Däremot är brottets karaktär inget jag kommer att belysa i analysen utan används för att beskriva den övergripande problematik mina informanter utsatts för i barndomen. Vidare kommer jag att benämna sexualbrotten som "trauma" eller "sexuella övergrepp". Jag kommer även att använda uttrycket "effekter" för att beskriva de konsekvenser som traumat resulterat i. Slutligen har jag i analysen, för enkelhetens skull, valt att inkludera vårdnadshavare samt eventuella syskon under kategorin "familj", medan Karls definition av sin fru som familj berörs särskilt i kapitel 4.

Disposition

Studiens består av fyra analyserande kapitel, som anknyter till mina respektive frågeställningar. I kapitel 2 analyserar jag hur de sexuella trauman informanterna varit utsatta för har getts uttryck för, i relation till sina respektive familjer samt deras skolmiljöer. I kapitel 3 avhandlar jag informanternas vänskapsrelationer och den påverkan traumana har utgjort. Jag belyser även de andrum, i vilka informanterna kan osynliggöra eller vara öppen med sina trauman. I Kapitel 4 berörs informanternas partnerrelationer med avseende att urskilja de sexuella övergreppens effekter. En enskild informants berättelse om sexuella relationer studeras. I kapitel 5 avhandlar jag den maskulinitetskonstruktion som informanterna gått igenom i vänskapsrelationer och i mötet med professionella instanser. Avsikten är att förklara de sexuella övergreppens betydelse samt urskilja hur deras offerskap har definierats. I kapitel 6 presenterar jag mina resultat och studiens brister, som kan ha inverkat på uppsatsens giltighet. Jag föreslår även forskningsområden att utveckla mäns sexuella utsatthet inom.

2. Balansen mellan den bakre och främre regionen

I detta kapitel beskriver jag hur familjens vetskap om, och bemötande av, de sexuella traumana kan ha påverkat relationen mellan informanterna och deras familjer. Jag belyser även hur traumanas effekter synliggjorts under skoltiden.

När familjen får kännedom

Både Viktor och Nenne valde att berätta om sin långvariga utsatthet för sina mammor. De var då nio respektive sex år. Viktors förövare var en nära manlig vän till familjen som bodde med Viktors pappa medan Nennes förövare var en nära manlig familjemedlem. Mammorna agerade direkt och berättade för fäderna. Nennes pappa reagerade tydligast då han fick reda på detta och var delaktig i att agera i denna situation. Medan Viktor inte upplevde sin pappa som stöttande. Pappan var inte särskilt närvarande då han befann sig i ett pågående missbruk. Även Viktors och Nennes syskon fick veta vad som hade hänt, således var alla de primära familjemedlemmarna informerade.

Nenne förklarar att hans familj och släkt alltid har handskats lite försiktigare med honom under hans uppväxt. Han kunde exempelvis inte sova borta förrän han nådde övre tonåren. Då konsensusen var att Nenne behövde ha det på ett visst sätt pressades han inte sova borta. Liknande stöttning och förståelse upplevde Viktor framförallt från sin mamma och sina syskon. Tillsammans med dem var han inte låst bakom en fasad av skam, utan de pratade öppet om hans sexuella trauman. Detta härleder jag till den bakre regionen, där aktören tillåts känna trygghet. Känslan av trygghet i detta fall betraktar jag vara sprungen ur Nennes och Viktors familjers förhållningssätt till det de varit utsatta för. Att familjemedlemmarna accepterade och anpassade sig till, Nennes och Viktors behov, och begränsningar, bidrog till deras känsla av trygghet. På så sätt blev den bakre regionen en trygg plats med dessa utvalda teammedlemmar, som även frigjorde Viktor och Nenne fysiskt från de kontexter av sexualbrott de tidigare varit föremål för. Vidare försökte även familjemedlemmarna undanhålla informationen om traumanas effekter så att den inte skulle nå den främre regionen (Goffman 1959:207). Det är min uppfattning att de genom detta gavs möjlighet att vistas i en arena där de kunde var trygga nog att öppet ge uttryck för sin ångest. En arena där krav på att bära mask inte fanns. Detta förtydligas när Nennes beskriver att han sov i samma rum som sina föräldrar upp till övre tonåren. När han inte kunde somna eller vaknade upp av ångest på natten fanns hans föräldrar där och kunde genom att prata med honom oftast få honom att

känna sig trygg. Däremot uteslöt inte tryggheten att den bakre regionen var problematisk. Nenne beskriver hur ångesten kunde vara extremt påfrestande, då han även hemma kunde känna sig otrygg till följd av hans ångest. Detta tolkar jag som att det fanns två konstitutiva områden, i vilka traumat verkade. Ett yttre område i relation till hans föräldrar där han hade en trygghet och kände sig förstådd. Sedan ett inre vars känsloutspel han själv inte hade förmåga nog att kontrollera. Min förståelse av detta är att föräldrarnas stöd och ageranden blev en motståndsstrategi – ett försök att erhålla makt över Nennes ångestytringar, innan han kunde tillhandahålla egna fungerande strategier. Detta är således ett styrkeförhållande (Foucault 2002:103). Jag anser här att styrkeförhållandet utgjordes av traumats effekter, Nenne själv och föräldrarna. Även i Viktors fall tydliggörs styrkeförhållandet på liknande sätt. Min tolkning är att det blev en dynamiskt utövande process då övergreppens effekter resulterade i att Nenne och Viktor underordnade sig de känsloeffekter som uppstod. Deras föräldrar gjorde motstånd mot traumat med olika strategier – fysisk närvaro, samtal – så att de kunde motarbeta deras ångest.

I den bakre regionen tog det sexuella traumat ett stort utrymme i anspråk för Nenne och Viktor, men det påverkade även familjen som enhet. Nenne beskriver:

”Jag vet inte om det är extra problematiskt för att jag är mellanbarn men det blir ju väldigt svårt att hålla ihop familjen som enhet för mamma och pappa. De har fått lägga otroligt mycket tid på mig och lite mindre tid på mina syskon.” - Nenne

Jag anser här att även föräldrarna hade ett konstitutivt inre där Nennes trauma verkade. Det dåliga samvetet grundades på att de har varit oförmögna att ge Nennes syskon tillräcklig uppmärksamhet. Nenne förklarar även att de klandrade sig själva för hans trauma, till följd av deras oförmåga att skydda deras barn, så som Nenne menar att de själva såg det. Utifrån detta skapas skuld känslor och känslor av maktlöshet. Jag uppfattar det som att teammedlemmarna påverkades lika mycket som aktören själv i den bakre regionen. Det tidigare nämnda styrkeförhållandet fungerade här omvänt. Föräldrarna underordnade sig traumat men de får i sin tur, i interaktion med sina barn, bekräftelse på vilket stöd de varit. Bekräftelsen blev således motstånd mot den makt som traumats effekter försökte utöva (Foucault 2002:103ff). Nenne beskriver att han och hans syskon i vuxen ålder pratat om detta och att hans syskon gett uttryck för en sorg över att föräldrarna inte funnits där lika mycket som för Nenne. De är dock eniga om att det inte hade kunnat vara på något annat sätt.

Vidare beskriver Nenne att mormors och morfars roller stärktes, då de var väldigt involverande i familjens omhändertagande av hans syskon. Han förklarar komplexiteten i

traumats effekter:

”Mormor och morfar blev ju också väldigt tagna när de fick reda på det, och familjens vänner, och bekanta och det blir ju en hel släkt som blir tagna av det här så att det blir så mycket större än vad man läser om. Det är inte bara jag som utsatt som blir utsatt utan det är alla som står i relation till mig.” - Nenne

Även Viktor beskriver att hans familj, förutom pappan, idag innehar en stark gemenskap. I hans fall gällande släkten beskriver han skammen och föreställningen kring dessa på följande sätt:

”Jag kommer ihåg att vuxnas tystnad talade starkast. De gånger jag klev in i ett rum av vuxna i släkten och de plötsligt tystnade. Kanske var det va[d] jag såg och inte vad som egentligen var, men det skapade väldigt mycket ångest i mig. Jag trodde alla visste och alla pratade, bakom min rygg. Det var svårt som barn att förstå att ingen ville mig illa längre. Jag tyckte själv att jag hade smutsat ner hela min familj och att de borde skämmas för mig.” - Viktor

Jag härleder detta till makt, då min uppfattning är att i ögonblicket då Viktor klev in i rummet aktualiserades traumat och verkade följaktligen maktutövande (Foucaults 2002:103ff). Till följd av detta blev förövaren och dennes handlingar här förkroppsligade i den skam Viktor kände, då han tyckte att han smutsat ner hela sin familj och att alla i släkten pratade om honom. Jag menar således att skammen tillhörde den maktutövning som traumat genererar. Detta blir tydligt då han berättade för sin mamma om de övergrepp han varit utsatt för och att han samtidigt hotade med att ta livet av sig om hans syskon fick veta. Modern uppgav att de redan hade fått veta och gjorde på detta sätt motstånd mot skammens maktutövning (Foucault 2002:105).

Peter blev utsatt av en kvinnlig bekant till familjen då han var fem år. Detta skedde i det kollektiv han då bodde i, tillsammans med sina föräldrar och syster. Det var ett teaterkollektiv, vilket bland annat innebar att de vuxna utförde olika former av rollgestaltning, vilket han beskriver som gränslöst och otryggt. Peter förklarar vidare att ytterligare ett övergrepp mot ett annat barn i den miljön har kommit till hans kännedom. Utöver otryggheten i kollektivet fanns det en komplexitet i relationen mellan honom och hans föräldrar, då dessa hade egna svårigheter. Han beskriver hur han under många år helgonförklarar sin mamma och klandrade sin missbrukande pappa. Det var först i 20-årsåldern som Peter insåg att ingen av hans föräldrar hade varit särskilt närvarande och att mamman inte hade varit en stark ”*mammafigur*”. Vidare utvecklar Peter att han ville skydda sina föräldrar och hålla dem trygga, vilket var orsaken till att han inte berättat för dem om det hans kvinnliga förövare

utsatt honom för.

Den första familjemedlemmen som Peter faktiskt berättade för var sin syster, då han var nästintill 30 år. Han var orolig att hon hade blivit utsatt, vilket är en oro Karl idag delar angående sin syster och sina kusiner.

Peter uttrycker att han var ambivalent inför beslutet att berätta för modern, då hans föreställning var att hans mamma och hans förövare varit vänner. Detta resulterade i att han först åkte till fadern för att be om råd. När Peter berättade för honom om det sexuella övergreppet lyssnade pappan och ville sedan tänka på saken. Han hade hållit sig nykter till följd av att Peter skulle komma men gick nu in till sitt rum för att dricka alkohol. Dagen efter uttryckte fadern att han inte kunde anta att detta hänt Peter, då han själv inte varit närvarande i övergreppssammanhanget. Däremot, menade han, att det inte fanns någon tvekan om att Peter själv trodde att övergreppet ägt rum. Utifrån detta erbjöd pappan följaktligen ett sätt att konfrontera kvinnan på:

”[H]an bara ja jag tycker att du ska skriva ner en berättelse om det som hände och skicka den till henne. Och be henne säga vad hon tycker. Min gamla farsa han har tänkt. Han har legat och tänkt nu hela kvällen och hela morgonen och bara funderat och funderat och funderat vad skulle kunna vara bra för [Peter]. Jag tror det skulle kunna vara bra för honom att berätta och jag tror inte att han vill träffa henne. Jag tror att han skulle få skriva ner det här. Det är lite bakslut och var lite elakt.” - Peter

Peter förklarar att pappans bemötande och konfrontationsplan var värdefulla för honom. Deras relation hade aldrig baserats på emotion utan istället på respekt för varandras intellekt. Pappans reaktion tolkade Peter däremot som en emotionell backning.

Peter berättade slutligen för mamman efter faderns död, då han inte ville att det skulle vara en hemlighet som hon var utesluten från. Han beskriver att mammans chock och emotionella respons resulterade i en skildring av hennes och hans pappas första samlag, då han tog strypgrepp om henne. Detta var inte en respons Peter önskat sig i sin föreställning om moderns bemötande, däremot förklarar han det inte är hans sak att bestämma hur människor han berättar för ska reagera. Istället valde han att reflektera kring hennes reaktion tillsammans med sina vänner. Det han reagerade starkast på var att hans mamma inte uttryckt att hon trodde på honom, vilket han konfronterade henne om i ett senare skede. Mamman blev förfärad vid insikten och intygade att det inte fanns några tveksamheter hos henne. Hon har flertalet gånger även markerat detta vid tillfällena då hans trauma har diskuterats.

Jag förstår det som att Peters relationer till föräldrarna inte tillät den anspråkslösa plats där han tilläts slappna av, så som Viktor och Nenne belyst sina relationer till sina föräldrar.

Istället tolkar jag att hans trygga bakre region blev den han delade med vänner, där han kunde få stöttning i reflekterandet av mammans reaktion (Goffman 1959:207).

Det är min uppfattning att Peter hade en social roll som son i relation till sina föräldrar. Rollen formulerades utifrån skyldigheter och rättigheter till relationen de hade (Goffman 1059:23). Peters erfarenheter är det som formulerade hans skyldigheter gentemot föräldrarna. Dessa erfarenheter visar att hans mamma och pappa inte varit särskilt starka föräldrar. Jag anser att detta blir tydligt då han velat skydda dem från vetskapen om sitt övergreppstrauma redan som liten. Vidare kan Peters beskrivning om den intellektuella relationen till sin pappa, ses som en utgångspunkt i rollen som intellektuell son. Av den anledningen hade Peter således en rättighet att få ett intellektuellt svar sin pappa, vilket han fick. Svaret präglades dessutom av något oväntat – en emotionell backning.

Peter förklarar att vad hans trauma anbelangar så har han alltid haft vetskap om det som hänt. Däremot var det först strax innan 30 års ålder som han känslomässigt aktiverade minnet genom terapi och på så sätt förstod att det var ett övergrepp. Till följd av den bearbetningsprocess som följde emotionellt, blir min tolkning att de rättigheter och skyldigheter som Peter hade i sin roll som son genomgick en förändring. Utifrån den emotionella tillgången omformulerades hans skyldigheter och rättigheter i enlighet med rollen. Han försökte på så sätt förändra det redan utstakade mönster med tillhörande villkor som han tidigare upprätthållit i sitt framträdande (Goffman 1059:23). Av denna anledning ställdes hans relation till föräldrarna vid ett vägskäl. Peter beskriver faderns reaktion som positiv, vilket kan förstås som att bemötandet motsvarade premisserna för deras relation. Där den emotionella aspekten i bemötandet blev ett positivt tillägg till Peters rollförändring.

Moderns respons däremot väckte en känsla av att bli misstrodd hos Peter, vilket jag tolkar som en negativ reaktion på hans uttryck för omformulerade rättigheter i deras relation. Denna tolkning förstärks av Peters berättelse om en annan händelse, där modern skickade ett affektfyllt brev till den kvinnliga förövaren, vilket denne svarade på. Mamman ville att Peter skulle ta del av kvinnans svar, där hon nekade till övergreppet och ville träffa honom med en psykolog. Peter menar att mamman var gränsöverskridande redan då hon bad honom läsa svaret, men då hon bad honom att träffa kvinnan fick han nog. Till följd av detta anser jag att deras relation försvårades ytterligare, då hon vid vägskälet inte gjorde motstånd mot traumat utan hans mot hans omformulerade roll (Foucault 2002:105). Istället för att ge honom rättigheten att få vara sårbar, försökte hon bevara hans beskyddande av henne (Goffman 1059:23).

Karl har, i motsats till Peter, inte haft tillgång till sina övergreppsminnen

överhuvudtaget, utan började minnas till följd av den terapi han remitterades till i samband med utbrändhet. Han avvisade övergreppsminnena först men befinner sig nu i en pågående bearbetningsprocess. Förövaren är en avliden familjemedlem och Karl ännu inte berättat för sina föräldrar eller sin syster. Han undrar om systemen kan ha sett något, då Karl och systemen spenderade somrarna tillsammans hos förövaren. Han funderar även på om hans pappa kan ha varit drabbad eller om hans föräldrar visste om att han blev sexuellt utsatt.

Ett uttryck som väcker negativa känslor hos Karl är *"man säger inte aj förrän det gör ont"*. Uttrycket förknippas med förövaren som sa detta i samband med de sexuella övergreppen han utsatte Karl för. Även Karls pappa har använt detta uttryck, dock utan det kontextualiserade hotet. Detta är ett exempel på hur uttrycket blir en påminnelse som aktualiserar övergreppen. Det är min uppfattning att effekterna av traumat blir en del av maktutövande processen. De negativa känsloeffekterna och de begränsande handlingsmöjligheter dessa skapar, blir på så vis traumats maktutövande mot Karl. Utifrån denna tolkning bedömer jag pappans tillämpning av uttrycket som förmildrande och att han således gjort motstånd mot makten minnena i sig utövar (Foucault 2002:103ff).

Karl har, så länge han kan minnas, känt obehag för beröring och kramar. Detta har i synnerhet blivit påtagligt sedan han fick kontakt med sina övergreppsminnen. Han förtydligar:

"[J]ag har haft svårt tidigare med beröring och sånt liksom. Även från föräldrar. Med kramar och sånt har jag alltid känt [att] det har varit svårt även från min mamma och pappa. Och det har väl att göra med det här jag har råkat ut för. Det är så jag har tänkt på det nu senare liksom. Jag tycker fortfarande det kan vara jobbigt att få en kram utav min pappa, speciellt nu efter att allt det här har kommit upp." - Karl

Karl anknyter här traumat till sin kropp, vilket kan tolkas som förkroppsligande effekter. Detta härleder jag till den kroppsreflekterande praktik som redogörs för av Connell (2008:103). Karls kropp blir här objekt för andras fysiska närmanden men även aktör i dessa sociala sammanhang. De särskilda strukturer och normer som ingår blir på så vis motstridiga. Han får ångest om han efterlever dessa och betraktas som avvikande om han låter bli.

Skolan - en krackelerad fasad

Goffman beskriver att den bakre regionen existerar i en ständigt återskapande relation till den främre regionen, vilket är en social plats där aktören gör framträdanden för publiken. Framträdandet handlar om att försöka efterleva normer kopplade till dennes sociala roll. Aktören försöker, med stöd av sina teammedlemmar, dölja det som delas i den regionen

(Goffman 1959:207). Detta anser jag vara utmärkande i Nennes beskrivning av övergången mellan hemmet och skolan. Ju äldre Nenne blev, desto svårare var det att dölja övergreppens effekter och upprätthålla den normativa masken. Lägerövernattningar förekom under skoltiden, vilket var svårt för Nenne att delta i. Jag nämnde att han fram till 18 års ålder sov i samma rum som sina föräldrar för att få stöd i sin otrygghet. Nenne berättar hur detta resulterade i, vad jag tolkar som, en strategi för hans övernattningar. Han beskriver:

”Min pappa följde oftast med och när alla andra hade somnat gick jag och la mig bredvid honom liksom och det var ju, det var ju jättebra att han kunde följa med men det var ändå otroligt. Det var ju en sorg för mig att inte kunna vara som de andra och sova själv liksom.” - Nenne

Vidare är det min uppfattning att även Nennes mamma tillhandahöll en strategi för att Nennes sociala roll skulle passa in i den främre regionen. Detta baseras på hans beskrivning att mamman alltid varit noga med att förklara att hans svårigheter handlade om sexuella trauman. Hon pratade exempelvis med hans lärare och hans vänners föräldrar då detta blev aktuellt.

När Nenne blev äldre kunde han inte längre delta i lägerövernattningen. Det faktum att han sov hos sina föräldrar var en hemlighet som skulle komma att avslöjas. I detta fall kunde han inte efterleva normen som självständig tonåring. Skolans krav ökade och Nennes koncentrationssvårigheter och ångest gjorde det svårt för honom att prestera i skolan. Av denna anledning ökade således svårigheten för Nenne att passa in i den normativa kontexten han befann sig i. Detta är ett exempel på hur styrkeförhållandet uppstod och agerade maktutövande mot Nenne (Foucault 2002:103). Traumat aktualiserades i och med att han var medveten om sitt normativt avvikande beteende i den främre arenan. Lärare och klasskamrater gav repressalier då Nenne misslyckades att efterleva skolmiljöns normer och krav (Goffmans 1959:97ff). Detta kan förstås som att traumat och dess effekter blev maktutövande i relation till honom. Ett motstånd mot traumats maktutövande utgjordes här av att mamman i dessa avseenden tydliggjorde traumats effekter på hans beteende för Nennes lärare (Foucault 2002:105).

Jag nämnde tidigare svårigheten att fastställa de sexuella traumanas egentliga influens på informanternas situationer och handlingsmöjligheter. Viktor betonar denna svårighet då han försöker förklara sitt starka bekräftelsebehov i relation till både traumat och sin identitetskamp som homosexuell i en heteronormativ skolmiljö. Han beskriver:

”[D]et är svårt att säga att de är från övergreppen. Möjligtvis efter alla år av skam och lögner jag levde med i grundskolan. Det finns år jag inte kan urskilja från mängden,

minnen jag har förtryckt för att jag skämdes så mycket för allt.” - Viktor

Här tolkar jag skammen som en maktutövande faktor, däremot blir avgränsningen svår att fastställa mellan traumat och den homosexuella identitetskampen (Foucault 2002:104).

När Nenne började högstadiet blev betyg ett väsentligt mått för hur väl han presterade. Koncentrationssvårigheterna var fortfarande aktuella och han beskriver att hans *”hjärna var inställd på flykt”*. Nennes ansträngning låg snarare i att *”hålla sig över ytan”* än att prestera. Till svårigheterna hör också att han började gå i påfrestande samtal hos BUP (Barn- och ungdomspsykiatri). Vidare förklarar Nenne att han istället blev *”klassens pajas”*, vilket innebar att han sällan var tyst och skämtade mycket med vänner och klasskamrater. Jag förstår detta som en motståndsstrategi mot den makt som traumats effekter utövade. Underhållningen blev ett motstånd mot *”det mörka som hängde över”* honom, men även ett sätt att låtsas klara de normativa kraven (Foucault 2002:103ff; Goffman 1959:33). Hans roll som *”klassens pajas”* blev därför hans personliga fasad, vilket definieras som egenskaper publiken förknippar med aktören. I rollen som ”pajas” avsåg han sig de attribut som inte hörde till, exempelvis koncentrerad och hörsam elev (Goffman 1959:23).

För Nenne innebar gymnasiet en starkt normativ prestationsinriktad miljö som han varken kunde efterleva eller jämföra sig med. På grund av sina högstadietbetyg hade Nenne inte särskilt många gymnasieskolor att välja mellan, vilket innebar att han och hans bästa vänner sedan grundskolan skildes åt. Den nya miljön var svår att förhålla sig till och han var borta mycket från skolan, vilket en klasskompis kommenterade. Nenne beskriver:

”Ja jag kommer ihåg att det var nån som sa: ’[Nenne], det är inte bra att vara sjuk så mycket, för då kommer man efter och då får man inget betyg och får gå särskola eller nåt sånt där liksom’. (...) Och det var otroligt hårt för mig för att jag visste ju varför men jag kunde inte förklara det och jag kände bara att jag ska bära skuld för det här själv liksom. Det blev så otroligt frustrerande att behöva stå till svars för någonting som jag inte har valt.” – Nenne

Jag förstår det som att rollen som *”klassens pajas”* inte längre var tillräcklig för Nenne. Den fasad han hittills skapat och upprätthållit började här sakta brytas ned. Traumats effekter får således en negativ laddning då dessa blev påtagliga i relationen till den främre regionen. Till följd av detta skapades ett stigma som publiken – skolan som institution – sanktionerade med bestraffning (Goffman 1963:207).

Jag har i detta kapitel utforskat hur informanternas familjerelationer har påverkats i relation till de sexuella traumorna de varit med om. Jag har illustrerat hur styrkeförhållandet,

som utgörs av omgivningen, informanten och traumats effekter, interagerar och utövar påtryckningar i de ögonblick som makt skapas. Vidare har jag visat hur teammedlemmars stöd i den bakre regionen, samt den främre, sett ut för informanten då dessa i mötet med makt har skapat motstånd. Även informanternas egna motståndsstrategier har synliggjorts mot traumats effekter, särskilt i den främre arenan.

3. Vänskapsrelationer och trygga forum att andas ut i

I detta kapitel beskriver jag hur vänners vetskap om, och bemötande av, de sexuella traumana kan ha påverkat relationen mellan informanterna och deras vänner. Jag belyser även vilken funktion som andrum kan ha och hur övergreppen kan aktualiseras i dessa.

Att berätta för vänner

Viktor berättade första gången för vänner då de gick i grundskolan, men upplever att de aldrig riktigt kunde förstå. Han menar att *”i den åldern kan man bara relatera till det värsta som hänt en själv och de flesta hade inte ens skilda föräldrar”*.

Nenne beskriver relationen till sina två bästa vänner, vars vänskap han menar höll honom levande. Han uttrycker flera gånger värdet i de skogsutflykter de brukade göra. Det innebar en frihet att befinna sig där i dagsljus med möjlighet att låta fantasin flöda, vilket kontrasterades till hans rädsla och ångest på kvällarna. Vännerna visste inget om Nennes sexuella trauman, däremot var de införstådda med hans svårigheter. Nennes mamma förklarade tidigt för vännernas föräldrar hur de förhöll sig till Nenne och varför, då han inte kunde övernatta. Vännerna själva fick veta vid 15 års ålder då trion började dricka alkohol. Nenne förhöll sig destruktivt till alkohol och *”blev alltid fullast”*. Detta slutade alltid med att han blev ledsen. Vännerna ifrågasatte detta, vilket resulterade i att Nenne och mamman berättade för dem. De blev väldigt ledsna och Nenne påtalar att det troligtvis var för tidigt för den typen av information. Samtidigt tänker han att detta sammanförde dem, vilket var väldigt befriande för honom.

Min förståelse av detta är att då vännerna fick vetskap och vänskapen fördjupades, så inkluderades de i den bakre regionen. Han upplevde dock ett behov av att skydda dem, och sig själv, från vissa av traumats effekter. Då han mådde riktigt dåligt var föräldrarna de teammedlemmar han vände sig till (Goffman 1959:207). Till följd av detta anser jag att den bakre regionen således delades upp i flera forum som kunde interagera med varandra.

Vännerna och Nenne har, i vuxen ålder, pratat om Nennes trauma och dess effekter mer ingående. De uttryckte att de aldrig förstått hur illa det varit för Nenne. Detta förstärks då Nenne berättar att han blev specialist på att ha två liv – ett hemma och ett bland kompisar. Även Olovssons informanter upplevde samma motstridigheter i identiteten som överlevare i chattforumet kontra dolda överlevare i mötet med *”de andra”* (Olovsson 2012:24).

Då Viktor började på gymnasiet insåg han att det pratades om honom, vilket han inte

varit medveten om tidigare. Han berättar:

”[Då] började jag reagera på vänners antaganden. De bad om ursäkt för saker de råkade slänga ur sig, t.ex. ett skämt som anspelade på våldtäkt. Jag tog aldrig illa upp av skämt som det - mer av att personer jag inte berättat för visste något jag inte visste att de visste; om du förstår vad jag menar.” - Viktor

Detta kan förstås som att den hemlighet Viktor delade med sig av till vännerna i grundskolan, under flera års tid levt ett eget liv. Min uppfattning är att hemligheten, som tidigare varit placerad i den bakre regionen, nu befann sig i den främre (Goffman 1959:97ff). Ett forum där Viktor inte var välkommen, ett forum vars existens han inte tidigare varit medveten om. Han uttrycker upprördhet inför deras ”olagliga” kunskap, som kan förstås som en vetskap de fick tillträde till utan hans medgivande eller delaktighet. Av denna anledning blir intrycksstyrning av informationsflödet en tolkningsram. Viktors förmedlande av en viss information till den främre regionens publik, inkluderade inte traumats existens (Goffman 1959:207). Till följd av detta anser jag att makt skapades i det ögonblick Viktor upptäckte att publiken redan hade denna kännedom. Maktrelationen i styrkeförhållandet inkluderade på så sätt honom, traumat och hans vänner. Däremot begränsade, och reglerade, deras vetskap om traumat Viktors handlingsmöjligheter. Utifrån den traumarelaterade information de hade om honom, kunde han inte agera på samma sätt som han tidigare gjort. Kunskapen blev således maktutövande (Foucault 2002:103ff).

Både Peter och Karl berättade i vuxen ålder för utvalda vänner om deras övergreppstrauman. Karl hade, som nämnts tidigare, några år innan upptäckt vad han varit utsatt för men slagit ifrån sig insikten av rädsla och oförmåga att hantera. Han har i samband med sin bearbetningsprocess berättat för en vän som utbildar sig till socionom. Vännern blev först chockad med har sedan stöttat Karl i sin bearbetning, vilket han även kopplar till dennes utbildning. I sin berättelse delar även Karl upp olika sociala trygghetsforum att interagera inom. Vännerns reaktion och agerande kring Karls berättelse tillåter honom att vända sig utanför relationen till sin fru.

Min uppfattning är att de olika forumen inom den bakre regionen, som tidigare nämnts i relation till Nenne, återigen blir aktuell. Skillnaden blir att Karl här vill skydda relationen till sin fru, då han uttrycker att det bör finnas en balans. Jag vill även betona betydelsen av ålder här, då Nenne som vuxen berättade mer ingående för sina vänner. Jag ser detta som ett exempel på att det finns en inre trygghet som baseras på fullgoda motståndsstrategier att tillämpa i relation till Nennes trauma och dess effekter (Foucault 2002:105). Det innebär att

Nenne fritt pratade om sitt trauma med insikt om vännernas förmågor att ansvara för sina egna känslor. Vidare försöker även Karl i sin nuvarande bearbetningsprocess utveckla fungerande strategier att göra motstånd mot traumats effekter med. Han fastställer konsekvenserna genom att beskriva att han tidigare varit väldigt social i relationerna till andra människor men att detta har förändrats. Idag upplever han det som svårt att träffa för mycket människor, vilket resulterat i att hans ”*personlighet blir stelare*”. Han kan därför inte vara sig själv. Karl uttrycker även en oro om att människor kan komma att betrakta honom annorlunda men då han kallar oron för ”*hjärnspöken*” urskiljer jag ett motstånd mot detta (Foucault 2002:105). Vidare tolkar jag Karls upplevelse av en negativ förändring i hans personlighet som traumats begränsning av hans handlingsmöjligheter i den främre arenan (Goffman 1959:33).

Peter berättade officiellt i vuxen ålder för sina barndomsvänner. Han betonar den åldersaspekt jag tidigare uttryckt, då han menar att deras vuxna vänskap inte längre baseras på ”*testosteron och dumpryl*”. Vidare beskriver han ingående en av dessa vänners reaktion på Peters oro att träffa sin kvinnliga förövare i kommunaltrafiken. Han berättar:

”[H]an ba ’men vi gör så här; om du vill hämnas, om du vill göra nåt med henne, mot henne, om du vill liksom slå ihjäl henne, mörda henne, vill du gå dit och bara skrämma skiten ur henne, vill du våldta henne, vi gör det, jag följer med. Jag följer med men då gör vi det smart. Vi hyr en bil liksom, vi tar på oss masker och grejer, vi ska inte bli identifierade eller nåt sånt där. Det enda kravet jag ställer på dig, det är att du är beredd på att ta priset om du åker fast. Om det är så att om du bestämmer att det är värt det, att du skulle sitta inne för det du eventuellt gör och att [din son] då inte har en pappa, då är jag med dig’.” – Peter

Peter reflekterade kring möjligheten, och valet, att hämnas. Han beskriver att han inte har rätten att skada eller döda sin förövare men att han har rätten att *vilja*.

Jag förstår det som att vännen blev en teammedlem i den bakre regionen som tillhandahöll en strategi att göra motstånd mot den makt förövaren och hennes handling åsamkat honom. Genom möjligheten att avvisa idén om hämnd gjorde Peter således motstånd mot oron och föreställningen om honom själv som maktlös (Foucault 2002:105).

En plats att vara sig själv

Karl har i sin bearbetningsprocess sökt stöd och hjälp hos olika professionella instanser. En av dessa är en organisation där han upplever sig få bra stöd. Denna kontakt har inte begränsats till specifika tider utan han har kunnat ta kontakt då han har mått dåligt. Hans första möte med

sin kontaktperson var påfrestande men befriande. Han berättar:

”[F]örsta gången jag var där och pratade med [kontaktpersonen] tyckte jag det var jättejobbigt. När jag var på väg dit så kände jag att jag inte ville göra det. Men när jag väl kom dit och fick börja prata om det så kände jag att det var jätteskönt att prata om det. För där behöver man inte skämmas för det utan där blir man bekräftad och fick höra liksom att du ska inte skämmas, du ska inte känna nån skam, det är inte ditt fel – på ett helt annat sätt.” - Karl

Karl beskriver en berättigad plats där han kan vila från krav. Han uttrycker också möjligheten att vara där utan att behöva prata om sitt trauma. Hans kontaktperson har även varit behjälplig i hans möte med andra instanser och agerat stöd. Jag tolkar detta som att även kontaktpersonen blivit en teammedlem i den bakre regionen (Goffman 1959:207). En teammedlem som gör motstånd mot traumats konsekvenser genom att bekräfta Karl och tillhandahåller strategier mot skammen (Foucault 2002:105). Traumat aktualiseras visserligen i denna bakre region, då kontexten i sig ursprungligen är till för bearbetning. Detta uppvägs av tillåtelsen att bara vara Karl. Det finns inget behov att bära en mask eller krav på att utforska traumat genom samtal när han är där.

Strax innan Peter förstod att det faktiskt var ett sexuellt övergrepp han varit utsatt för, läste han mycket om detta på en chattsida. På chattsidan kunde han relatera särskilt till en specifik kvinnas beskrivning om sina sexuella övergrepp och det var då han förstod.

Olovsson pekar på att denna typ av interaktion ger medlemmar möjlighet att se sig själva som sexuellt utsatta. Hon betonar också att hennes informanter upplevde chattforumet som en trygg plats att utvecklas på (Olovsson 2012). Peter beskriver, vad jag tolkar som, en motsvarighet som han kallar för ”*den hemliga handskaksklubben*”. Han förklarar den inofficiella klubbens deltagare som personer med möjlighet att förstå den sexuellt utsatte eller personer som faktiskt har varit utsatta. Dessa förstår, och kan hantera, ”*irrationella nojor*”. Han exemplifierar genom att beskriva att det inte behövs förklaringar om ångest, oro, et cetera. Deltagarna förstår och bemöter vid behov. Av denna anledning blir det således en grupp av människor med en övergreppsproblematik som får värde då igenkänningsfaktorn är hög. I relation till människor som inte kan förstå – ”andra” – skapas stigma. Min förståelse är att stigmat tillskrivs ett värde i detta andrum, då gemensamma kriterier måste uppfyllas för att få delta (Goffman 1963:28f). Samtidigt blir detta även en bakre region, med teammedlemmar som fyller samma funktion som familjen gjorde för Nenne och Viktor (Goffman 1959:207).

En främre arena som Karl trivs inom är den han delar med sina fotbollsvänner. De senaste åren har han tillsammans med en grupp fotbollssupportrar träffats innan olika

matcher. Relationerna dem emellan är helt kontextbundna med fotbollen som referenspunkt. Han förklarar att de andra endast känner honom som *"Karl på fotbollen"*, vilket ger honom andrum från en vardag med trauma. De konsekvenser som kan härledas till traumat kan dock utöva makt även i denna kontext. Karls svårigheter för beröring innefattar att lägga handen på hans nacke. Fotbollsvännen tog tag i Karls nacke och aktualiserade omedvetet det sexuella traumat. Karl berättar:

"[S]om tur var kunde jag hålla tillbaka så att jag inte gjorde nånting fysiskt utan jag skällde ut dom och sa att det där gör du inte om. Det här är inte okej liksom. Då fick jag panikångest rejält men jag kunde lugna ner mig efter att jag skällt ut den personen och liksom gått iväg och lugnat ner mig på ett lugnt ställe." - Karl

Jag tolkar det som att Karl beskriver en främre region där publiken upprätthåller den roll han innehar som *"Karl på fotbollen"*. I denna roll har han varken ett sexuellt trauma eller posttraumatiskt stressyndrom (Goffman 1959:23). Detta kan förstås som att publiken och aktören konstruerat en personlig fasad, i vilken särskilda attribut kopplas till aktörens roll (Goffman 1959:30). Handlingsmöjligheterna kopplade till *"Karl på fotbollen"* har blivit låsta, vilket är en lättnad för Karl. Det problematiska uppstod när traumat aktualiserades i detta sammanhang och således avbröt hans framträdande. Till följd av detta krackelerade Karls fasad då han inte efterlevde de eftertraktansvärda normerna. För att kunna upprätthålla den personliga fasaden behövde han uppträda som att han efterlevde rollens normer, exempelvis genom att låtsas som ingenting (Goffman 1959:33). Detta förmådde inte Karl utan gick därifrån. Jag förstår detta även som att Karls kropp både blev objektet och aktör i en kroppsreflekterande praktik. Traumats effekter förkroppsligades och tvingade honom att fysiskt avlägsna sig. Trots att fotbollsvännens gest, i enlighet med kontexten, var en korrekt handling, både kroppsligt, socialt och symboliskt (Connell 2008:103f).

I detta kapitel har jag problematiserat informanternas sexuella trauman i relation till deras vänskapsrelationer. Jag har utforskat hur deras vänner har reagerat på vetskapen om övergreppen och hur informanterna har värderat deras reaktioner. Utifrån detta har den bakre regionen, och till viss del även den främre, formulerats. Jag har även belyst hur den främre regionen påverkas utifrån en tillgång till kunskap om övergreppen. Traumats aktualisering och maktutövning har berörts, likaså informantens och teammedlemmars motståndsytringar.

4. Förhållanden och maskulinitet

I detta kapitel kommer jag att undersöka hur informanternas sexuella trauman kan ha påverkat deras partnerrelationer och syn på dem själva som män. Jag kommer även att belysa i vilka avseenden makt konstrueras. Vidare illustrerar jag hur en informants berättelse om sexuella relationer åskådliggör traumats effekter och hur hans manlighet på så sätt har skapats.

Att vara värd att älskas

I samtalet om förhållanden förklarar Nenne att hans vilja att kunna leva med någon var överväldigande. Hans högsta önskan var att bli älskad för den han var, häri inräknat det sexuella trauma han hade i bagaget. Nenne har tidigt berättat om sin bakgrund i sina relationer, vilket ofta har påverkat hans tidigare förhållanden. Han beskriver:

”Jag har ju skrämt mer, alltså ’shit vad är det han säger liksom’. När jag tänker på det nu så måste jag ha framstått som instabil, att jag blev så öppen med en gång och jag ville bara ha kärlek men det blev ju motsatt effekt eller så. Det är väl mycket så där i en relation att man måste kunna stå upp för vad man själv tycker, inte bara hänga med och hålla med. Så det har jag fått lära mig och det är precis likadant i alla relationer, i alla diskussioner man har. (...) [J]ag kan prata om det när jag vill, och jag tror att det har nog avskräckt till och med, att det gick så lätt liksom att prata om det på nåt vis. Jag är ju sån, jag vill ju prata om allting. För mig så är det inte så svårt att prata om saker liksom och jag vill gärna analysera saker och tankar och veta vad den personen jag lever ihop med tänker.” – Nenne

Vidare förklarar Nenne att han inte stod upp för sig själv, sina åsikter eller sina egna behov. Han gav väldigt mycket, både emotionellt och ekonomiskt, utan några motkrav. Han menar här att viljan resulterade i handlingar som kramade livet ur hans relationer redan från början.

Min förståelse av detta är att skammen från övergreppen fanns kvar och aktualiserade traumat i hans förhållanden. Där hans önskan att känna närhet genom att inkludera henne i traumat istället resulterade i att han överväldigade henne. De medel han använde för att känna sig älskad kan ses som försök att göra motstånd mot traumats maktutövning av skam och känsla av otillräcklighet (Foucault 2002:105). Till följd av detta anser jag att då hans förhållanden inte bestod reproducerades hans trauma som skamfyllt, och blev således en ständig upprepning av honom själv som maktlös och stigmatiserad (Goffman 1963:28f). Samtidigt fanns en annan grundläggande vilja hos Nenne – att kvinnorna i hans förhållanden skulle ha en slags utopisk tillvaro. Nenne förklarar att detta inkluderade att skydda dem från ångest, vilket ledde till att han istället sökte sig till föräldrarna eller kontaktade sin psykolog.

Det är min uppfattning att den bakre regionen på så sätt inte inkluderade hans flickvänner som teammedlemmar. Jag vill påstå att Nenne här, trots öppenhet om traumat, faktiskt befann sig i den främre regionen i sina förhållanden. Han lyckades inte efterleva de emotionella normer kopplade till den sociala rollen som pojkvän. Flickvännerna fick vara delaktiga i vetskapen om hans trauma men hade ingen möjlighet att stötta honom i hans process, vilket följaktligen begränsade både pojkväs- och flickvänsrollens handlingsmöjligheter. På så sätt omöjliggjordes relationens förflyttning till den bakre regionen (Goffman 1959:23, 207).

Nennes förhållningssätt i sina tidigare förhållanden kan liknas vid Peters beskrivning av att han kände sig tvungen att förtjäna sina förhållanden. Detta innebar att ”*vara en duktig pojkvän*”, vilket i sin tur innebar att ständigt vara tillgänglig för sin partner – både emotionellt och sexuellt. Peter förklarar att han hade svårt med tillit och att våga stå för sina åsikter, tankar och önskningar. Detta var även tydligt för Nenne i hans förhållanden.

Jag förstår det som att den heteronormativa maskulinitetsordningen blir påtaglig i både Nennes och Peters fall (Connell 2008:111ff). Nenne menar att den bild av en man han då hade var ”*stabilitet, styrka och praktiska färdigheter*”, utan känslouttryck eller diskussioner om känslopräglade ämnen. Det blev således en motstridighet för Nenne med dessa manliga attribut i relation till sin pojkvänsroll. Han kunde tillhandahålla en ekonomisk stabilitet och praktiska färdigheter. Däremot tillät inte bilden av manlig styrka honom att ge uttryck för sin ångest. Till följd av detta anser jag att Nenne därför istället vände sig till sina teammedlemmar i den bakre regionen, där handlingsmöjligheterna möjliggjorde känslodiskussion och uttryck för hans ångest (Goffman 1959:33). Jag anser även att Peter berör styrka som maskulinitetsnorm då han definierade en pojkvän som ständigt tillgänglig och stark nog att alltid stötta upp sin partner vid behov.

Relationen mellan styrka och svaghet blir relevant i en annan berättelse som Peter redogör för. Han beskriver hur han var på middag med en klasskamrat från barndomen. Båda var singlar och hade länge flörtat med varann via nätet. Under middagen berättade Peter om hans sexuella trauma för henne. Kvinnan, som han inte träffat på många år, blev först tyst men började sedan att prata om något annat. När de gick därifrån bemötte hon hans avslöjande. Peter berättar:

”[H]on sa att hon känner sig som en snuskig kvinna liksom så här, för hon mindes ju den här pojken så väl och hon tyckte att det var jättesvårt att se mig sexuellt för då kände hon sig som den här kvinnan och det tyckte jag var en knepig reaktion och väldigt oväntad för mig. (...) Och att för dom som identifierar mig som ett offer eller utsatt eller överlevare eller vad du vill kalla det för, så kommer jag ju inte att kunna vara deras älskare, pojkvän, kille. Kanske deras kompis liksom. Men det andra kommer det inte att kunna va.” - Peter

Min förståelse av detta är att då hans trauma aktualiserades betraktades Peter som en utsatt pojke istället för en stark maskulin man. Traumats maktutövning genomsyrade nu hans vuxna manliga kropp och deras tidigare flörtiga meddelanden med anspelning på hans symboliska maskulinitet (Connell 2008:101). De tidigare handlingsmöjligheter Peter agerade utifrån omformulerades då han tilldelades en ny roll. Han blev således maktlös utan möjlighet att göra motstånd mot bilden kvinnan nu hade av honom (Foucault 2002:105; Goffman 1959:33).

Den första personen Karl berättade för var sin fru. Hon har liknande trauma från sin uppväxt och han har upplevt henne som ett starkt stöd i sin bearbetningsprocess. Karl känner att detta har fört dem närmare varandra och beskriver en stor trygghet till sin fru. Detta blir tydligt då han uttrycker: *"inför henne behöver jag inte ha någon mask"*. Frun har uttalat att hennes kärlek för honom inte har avtagit och att hans trauma inte är något att skämmas för. Karl menar dock att han måste våga vända sig till andra människor, annars kan traumats påverkan ändra hennes roll från fru till terapeut.

Min uppfattning är att fruns stöttande roll möjliggör handlingsmöjligheter för Karl att vara sig själv. Hon blev på så sätt en teammedlem i den bakre regionen och han anpassade informationsflödet mellan dem till den nya roll hon fick, utifrån kunskapen om traumat (Goffman 1959:207). Här anser jag att Peters beskrivning av *"den hemliga handskakarklubben"* blir relevant. Eftersom frun är bekant med Karls problematik kan hon stötta honom då traumat utövar makt, vilket jag även uppfattar som en motståndsstrategi. Karls val att skydda fruns roll och deras kärleksrelation visar också på en medvetenhet om, och motstånd mot, traumats maktutövande konsekvenser (Foucault 1959:105).

Karls svårigheter för vissa typer av beröringar har blivit påtagliga i relationen till hans fru. Han beskriver att hon inte längre får röra vid hans nacke eller dra handen genom hans hår, trots försiktighet. Hon får heller inte krama om honom bakifrån, då hans förövar brukade göra så innan han lyfte upp honom. Detta tolkar jag som en kroppsreflekterande praktik, där de normer och strukturer som tidigare styrte handlingsmöjligheterna i bemötande av varandra nu kommer i konflikt med traumat. De kroppsliga, sociala och symboliska handlingar som tidigare stått för kärlek och närhet i deras tillvaro får istället en negativ laddning (Connell 1959:101ff). Detta kan förstås som att styrkeförhållandet mellan honom och traumat förstärks och upprätthålls då de olika beröringshandlingarna aktualiserar de sexuella övergreppen och på så sätt verkar maktutövande. Karl blir i dessa fall motståndslös istället för att bli tillhandahållen trygghet. Kommunikationen mellan honom och frun, som resulterar i en frånvaro av dessa beröringar, kan ses som en motståndsstrategi för att undvika aktualiseringen

av övergreppen och de negativa känsloeffekter som således medförs (Foucault: 103ff).

Tvångsmässigt sex som självskadebeteende

Peters terapeut menade att han kunde se ett utvecklat kvinnoförakt hos honom. Peter drar här paralleller till hans svaga modersfigur och till det övergrepp hans kvinnliga förövare utsatt honom för. Vidare berättar Peter hur han i tonåren utvecklade en väldigt destruktiv relation till kvinnor, då han från 12 års ålder började närma sig sina kompisars mammor på ett sexuellt sätt. Dessa närmanden kunde i vissa fall leda till *"hångel"*. Han beskriver också: *"Sen när jag var äldre, jag vill ju säga typ 15-16, så var det en kompis mamma som jag gick ganska långt med, som inte heller sa nej liksom"*. En av dessa mammor avvisade honom men berättade inte för någon annan om hans gränsöverskridande, vilket han idag önskar att hon skulle ha gjort.

Det var först i 25-årsåldern som Peter insåg att den kan finnas en ömsesidighet i sexuella relationer. Tidigare hade han utgått från att han som man alltid skulle vilja ha sex och kunna tillfredsställa sin sexuella partner. Han beskriver:

"Jag tror ju att det finns en annan sån här manlig bild av att en bit av att vara man är ju att kunna tillfredsställa en kvinna. Det är en ganska, liksom, stor och signifikant pusselbit i manligheten. Att om du är med en kvinna så ska hon tycka att det är skönt." – Peter

Vidare förklarar Peter att relationen till kvinnor, många gånger, fungerat som ett slags självskadebeteende. Detta visade sig då han hade ett tvångsmässigt behov att få bekräftelse genom att kvinnor ville ha sex med honom. Vid bekräftelsen, var han tvungen att genomföra samlagen, trots att han egentligen inte ville ha sex. Det blev på så sätt en manisk feberjakt i hans försök att se vem som ville ha sex med honom. Det viktigaste var att se *"vill hon ha sex med mig"* och därefter *"att hon får ut något av det"*.

Peter har vid ett flertal tillfällen insett att han haft intima relationer med kvinnor som utseendemässigt ser ut som hans förövare. Detta pratade han med en av kvinnorna om, då han ansåg sig tvungen att avsluta den intima delen av relationen. Han ville inte utsätta varken sig själv, eller kvinnorna, för sitt trauma. Peter förtydligar hur detta har inträffat tidigare:

"[D]et märkligaste jag har varit med om mitt under en sexakt där jag kommer på att vad fan håller jag på med, jag vill ju inte ens. Så att mitt under sexakten så ba avbryter jag och går ut i vardagsrummet och börjar slå på sandsäcken och den här stackars tjejen var ju förstås helt chockad, liksom, hon hade ju ingen aning. (...) [V]adå utsätta nån annan för mitt trauma. Det är lite som att man typ ägnar sig åt självskadebeteende och ber nån annan hålla i kniven." - Peter

Peter förklarar att hans önskan egentligen var att kvinnorna skulle avvisa honom. När de inte gjorde det tvingade han sig själv att fullfölja samlagen då han inte hade förmågan att säga nej.

Min uppfattning är att det fanns en tvångsmässig föreställning där Peter kände att det enda han dög till var sex. Detta förstärks av hans tidigare beskrivning att en man alltid ska vara tillgänglig för sin partners behov. Jag urskiljer en kroppsreflekterande praktik, i viken Peters kropp blev ett objekt för hans upplevelse av andras åtrå. Kroppen blev även aktör för hans tvångsmässiga behov att agera i den sociala rollen som heterosexuell villig man (Connell 2008:103, 111ff; Goffman 1959:23). Av denna anledning vill jag påstå att det övergrepp han utsattes för som liten, både aktualiserades och återupprepades i hans sexuella relationer. Detta bekräftas då Peter redan som tonåring varit sexuellt utmanande mot vuxna kvinnor. I och med att dessa inte avvisade honom indoktrinerades och återupprepades den bild Peter hade av sig själv som ett sexualiserat objekt. Istället för att det sexuella traumat bemöttes blev konsekvenserna istället en förlängning som influerade Peters sexuella relationer och självbild under många år. Ytterligare ett exempel av detta är de intima relationerna han hade med kvinnor som varit fysiskt påminnande om hans förövare. Peter sexuella relationer blev en bekräftelse på att han endast dög som ett manligt sexuellt objekt, vilket på så sätt blev en självuppfyllande profetia i hans performativa maskulinitetsroll och en del av traumats maktutövning (Foucault 2002:104). Detta innebär att de handlingsmöjligheter den ideala maskuliniteten accepterade, blev låsta till de sexuella handlingarna, den sexuella kontexten och de symboliskt manliga attributen (Connell 2008:101). Därför blev Peter även avvikande först då han inte efterlevde dessa normer genom att avbryta samlaget för att han inte ville ha sex. Till följd av detta förstår jag det som att en paradox tydliggjordes. Det var först då Peter inte lyckades efterleva den ideala maskuliniteten som han kunde ta ett steg tillbaka och komma ifrån sitt tvångsmässiga sexuella beteende (Connell 2008:111ff). Peters tidigare dominans i den tvångsmässiga sexualiseringsprocessen med kvinnor kan ses som ett motstånd mot maktlösheten han kände under övergreppet, men även de konsekvenser han levte med. Min tolkning är att då han avbröt samlaget skapade han, istället för dominans, en annan form av motstånd mot traumats maktutövande (Foucault 2002:105).

Utifrån den tidigare nämnda föreställningen om en sexualiserad maskulinitet blir det förståeligt då Peter beskriver att han under en period umgicks mest med lesbiska tjejer. Han kunde i detta forum vara sig själv, utan att behöva ge uttryck för sitt tidigare tvångsmässiga behov av att urskilja om kvinnorna hade ett sexuellt intresse för honom. Detta gjordes möjligt först då Peter insåg att de inte ackrediterade hans manliga sexuella förmåga. Denna bakre region, i likhet med Karls fotbollsarena, blev ett forum där publiken inte var medveten om

hans sexuella trauma och därför inte tvingades förhålla sig till det. Alltså ett forum där hans sexuella trauma inte aktualiserades och därför inte agerade maktutövande över honom. Ett kvinnligt socialt forum där han inte behövde bevisa sig själv som maskulin heterosexuell man – alltid redo (Connell 2008:111ff). Han kunde släppa på den fasad som han upplevde att traumat tvingade honom att upprätthålla. Problemet uppstod då Peter fick reda på att en av tjejerna i denna grupp var bisexuell. Detta aktualiserade hans tvångsmässiga beteende, vilket väckte ångest då han försökte urskilja de fasadsprickor där hans ”svaga” maskulinitetsuppträdande hade lyst igenom med. Han beskriver:

”Man kunde skoja, man kunde kramas och man kunde ta på varandra för jag kände att det fanns inget. [En] fysisk närvaro som inte betydde nåt annat men för mig blev den helt plötslig: då kan ju det helt plötsligt, vänta, då kan det ha vart sex. På nåt sätt. Det var bara okej för att det inte var det och för att jag visste att det inte var det.” - Peter

Till följd av detta blir de maskulinitetsnormer Bruhners och Henrikssons (2012) fokusgrupper framhävde i deras kandidatuppsats adekvat. Deras diskussioner belyser att den hegemoniska maskuliniteten inkluderar att män ska förväntas vilja ha sex under alla omständigheter. Män ska även vara fysiskt starka, dominanta och stabila (Bruhner & Henriksson 2012). Detta blir påtagligt då Peter beskriver sina sexuella relationer och jakten för att nå fram till att gå i säng med kvinnan ifråga, trots en egentlig ovilja. Medan han i ett icke laddat lesbiskt forum kunde avsäga sig normernas efterlevnadskrav.

I detta kapitel har jag utforskat traumanas möjliga påverkan på de partnerrelationer informanterna har haft. Jag har belyst hur traumats effekter kan synliggöras i den sociala rollen som pojkvän/make i dessa relationer. Vidare har jag även visat hur handlingsmöjligheterna i dessa framträdanden reglerats av traumana och hur aktualiserade maktsituationer kan se ut. Slutligen har jag använt Peters berättelse om sexuella relationer för att synliggöra hur traumat har påverkat hans maskulinitetskonstruktion.

5. Maskulinitet och offerskap

I detta kapitel utforskar jag hur informanternas sexuella trauman kan ha påverkat informanternas relation till sin egen maskulinitet och hur dessa förhåller sig till den heteronormativa maskulinitetsordningen i relation till både killar och tjejer. Jag undersöker också hur deras trauman och offerskap förstärks alternativt förringas i mötet med terapeuter, BUP, sjukvård och polis. Försoning och förlåtelse sätts i förbindelse till traumat och informanterna.

Efterlevnad av en ideal maskulinitet

Viktor berättar att de sexuella övergreppen höll ett hårt grepp om hans stolthet i relation till hans sexuella läggning som homosexuell. Han beskriver att han först var övertygad om *”att jag hade blivit bög för att jag hade blivit utsatt”*.

Bruhners och Henrikssons (2012) fokusgrupper ansåg att om manliga våldtäkter sker så händer det någon som inte tillhör den hegemoniska maskuliniteten (Bruhner & Henriksson 2012). Detta kan förstås som en koppling till de underordnade maskuliniteterna, där den mest framträdande är den homosexuella (Connell 2008:111ff). Edwards och Turchik (2011) förstärker detta då de betonar myten om att endast homosexuella blir våldtagna. Även Lindberg (2015) berör detta då föreställningen om män som våldtagna är anuscentrerad. Dessa förtydliganden om manliga våldtäkter skulle kunna ses som en möjlig förklaring till Viktors tankar att hans homosexualitet var ett resultat av de sexuella övergreppen.

Viktor förklarar att han blev lättad då han fick veta att en person inte behöver skadas eller hotas under övergreppen för att definieras som utsatt, då han själv inte kände sig som ett offer. Detta kan härledas till Knutagårds (2009) informanternas beskrivning att de fått erektion, kanske till och med ejakulerat under våldtäkten och således upplevt skam och förvirring kring våldtäkten.

Peter visste först inte att det kvinnan gjort med honom var ett sexuellt övergrepp. Detta speglades i hans sätt att prata om övergreppet med sina vänner och klasskamrater. Han berättar:

”Jag har skojar när folk har pratat om sina första sexuella erfarenheter och så, så har jag alltid höö, jag var inte ens sex år gammal och sådär och lite hurr hurr. (..) ingen har liksom reagerat nämnvärt. Så där som jag inte fattade då men de mest extrema som i alla fall har hänt nån gång, minst en gång, jag tror flera gånger åt det hållet: ’Åh, vad coolt’. (..) det är lite shit äldre kvinna.” - Peter

Jag tolkar det som att det sociala sambandet som beskrivs här får två olika sanktioneringar. I ena framträdandet blev det en bestraffning genom tystnad av hans yttrande. I det andra blev det en positiv sanktionering av hans maskulinitetsroll genom responsen: *"Åh, vad coolt"* (Goffman 1959:207). Till följd av detta anser jag att ingen av dessa publiker gav Peter en reaktion där han hade kunnat reflektera kring osannolikheten av en femårings "oskuld förlorande". Vidare tolkar jag det som att maskulinitetsnormen blev märkbar då övergreppet betraktades som något häftigt och eftertraktansvärt (Connell 2008:111ff).

Peter beskrev tidigare att vänskaperna i tonåren mest baserades på *"testosteron och dumpryl"*. Han exemplifierar detta genom att beskriva hans fysiska förändring efter en utlandsresa. Det var viktigt att som tonåring vara tuff, vilket Peter förklarar att han inte var. Detta ledde till att han var mer drabbad i vännernas *"grabbigt klichémässiga häng"*, det vill säga, då de slogs, drack alkohol eller retades. När Peter återvände från sin utlandsresa hade han blivit vältränad. När en av vännerna slog honom på axeln blev han arg och bad kompisen *"slå en gång till och så är det min tur"*, vilket resulterade i att han aldrig blev slagen igen. Peter exemplifierar ytterligare då han förklarar att i deras grupp var *"böigt dåligt, böigt var känsliga grejer"* och att de brukade *"knäcka bögar"*. Detta innebar att de brukade ringa heta linjen för att stämma träff med homosexuella män och misshandla dem. Han beskriver upplevelsen av att vara kille:

"Jag hamnade i en sits där det var viktigt att vara tuff liksom, man ska vara hård så och där, där, där kramas inte killar kan man säga, så är det och kramar man en tjej då, i alla fall då var det en sexuell grej på nåt sätt även om man inte började kladda på folk direkt men det var ändå så här, det var det som hände. Jag har en kvinnokropp mot min kropp just nu, det är sextigt liksom." - Peter

Min förståelse av detta är att homosexualitet var tabu och det eftertraktansvärda var den ideala heteronormativa maskuliniteten (Connell 2008:111ff). Sexualiseringen av kvinnors beröring kan även ses som ett sätt att efterleva dessa normer. Ytterligare kännetecken för maskulinitetsnormer i gruppen var att tillsammans misshandla homosexuella män och således påvisa sin styrka. Det innebar även att ta avstånd från homosexualitetens tillskrivna attribut, så som känsloyttringar och fysisk beröring mellan män. Detta tolkar jag som rollens personliga fasad, där avvikande beteende skulle spegla en föreställd homosexualitet (Goffman 1959:30). Avvikande yttringar till den rådande heterosexuella normen i Peters kontext blev därför kroppsliga handlingar i form av kramar och närhet, där endast slag och liknande accepterades. Att inte delta i att *"knäcka bögar"* eller på andra sätt motsätta sig detta skulle vara avvikande i den sociala handlingen. Jag tolkar här den symboliska handlingen som att slå

på en föreställd svaghet och på så sätt försöka avsäga sig sin egna utsatthet. Till följd av detta anser jag att Peters kropp både blev aktör, genom handlingarna, och objekt, då fysisk styrka och kroppsform var det som värderades. Maskulinitetskonstruktionen återskapades, och upprätthölls, genom gruppens bedömningar och handlingar (Connell 2008:101, 103).

Till skillnad från Viktor, Karl och Nenne hade Peter en kvinnlig förövare. Den koppling som Viktor gjorde till sin manliga förövare och sin homosexualitet blir inte aktuell i Peters fall. Däremot anser jag att det skulle kunna föranleda den styrka Peter kände sig i behov av att påvisa. Knutagårds (2009:58) sexuellt utsatta respondent som brukade ”knacka bög” för att efterleva normen om maskulin styrka stärker detta. Vidare bedömer jag att Peters relation till att försöka efterleva den heteronormativa maskuliniteten i gruppen och i sina sexuella relationer, tydliggör kontrasten till varför det lesbiska forumet innebar en kravlös position.

Karl upplever sig inte särskilt påverkad av rådande maskulinitetsnormer som stark, dominant man, då han alltid har visat känslor och kunnat gråta öppet. Han har genom det sociala sambandet haft flera olika känslofyllda framträdanden och inte fått negativa sanktioner av publikerna (Goffman 1959:23, 207). Vidare belyser Karl existerande normer som ”*vi killar ska inte gråta*” och att ”*man ska vara tuff och hård*”. En maskulin attityd, i vilken känslor egentligen inte tillhör.

Jag urskiljer i Karls berättelser ytterligare en främre region. Den i vilken hans sexuella utsatthet regleras av samhället. Karl framhäver att media framförallt visar kvinnor som utsatta fast även män är drabbade. Att män sällan nämns som sexualbrottsoffer, utan främst ses som förövare. Till följd av detta anser jag att han här problematiserar sitt eget trauma i relation till samhället, där den rådande heteronormativa ordningen inte bekräftar hans utsatthet (Connell 2008:111ff). Även Peter härleder till detta då han påtalar att det är svårt för honom, utifrån sin maskulinitet, att bli sedd som ett sexualbrottsoffer. Han förtydligar genom att beskriva sin personliga fasad, i vilken han är bredaxlad, har behåring i ansiktet, är bredbentsittande och konfrontativ. Attribut som begränsar hans handlingsmöjligheter i rollen som utsatt (Goffman 1959:23, 33). Han beskriver det som ”*det är klart att du inte ser en femåring när du tittar på mig men jag var den femåringen*”.

Nenne beskriver att han under uppväxten upplevt killar som mer ”*kantiga*” och med en hård jargong gentemot tjejer. Ett grabbigt forum, i vilken känslor inte riktigt accepterades och samtalen inte skulle vara ”*så djupa*”. Nenne förklarar även att han är uppvuxen på landet och tänker att mentaliteten genomsyrade detta, då männen skulle bita ihop, jobba hårt och inte visa sig svaga. Detta upplevde han som problematiskt, då han själv gått många år i terapi och

alltid pratat om känslor och hur han mår med föräldrarna. Nenne förklarar att han och hans pappa var ute mycket i skogen där han kände sig fri, vilket blev en kontrast till vad andra killar i hans ålder gjorde. Han berättar:

”Så där med när man blir lite äldre, man ska vara med i föreningar, spela fotboll som alla andra killar gör, eller hålla på med såna grejer då. Jag fick mer göra det jag tyckte var roligt och det var ju att vara ute i skogen.” - Nenne

Detta är exempel på hur Nenne på grund av traumats konsekvenser inte kunde efterleva maskulinitetsnormen. Istället befann han sig i den bakre regionen, tillsammans med sin teammedlem (Goffman 1959:207). Jag förstår detta som att skogen var en plats där Nenne var fri från de normativa påtryckningar som begränsade hans relation till andra killar, där hans socialiseringsbehov att uttrycka känslor inte passade in (Connell 2008:111ff). Nenne förklarar också hur han istället hade många tjejkompisar i gymnasiet. Dessa tillskrev han kvinnliga attribut, så som mjukhet och öppenhet kring känslor.

Processen att identifiera sig som offer – att göra motstånd

Peter, Karl, Nenne och Viktor belyser alla att det funnits många svårigheter i att definiera sig själva som sexualbrottsoffer. Jag urskiljer en enighet i deras berättelser om att detta sker i relation till omgivningen. Det är således en dynamisk process, i vilken informationsflödena mellan dem själva och andra, reglerar deras identiteter som sexuellt utsatta (Goffman 1959:207). I dessa sammanhang har deras sexuella trauman aktualiserats och omgivningen har antingen förstärkt traumats relevans, och informanternas identiteter, eller så har traumana och konsekvenserna ifrågasatts.

Både Peter och Karl fick tillgång till sina minnen i terapin. Peter fick den känslomässiga aspekten som saknats och Karl fick tillgång till traumat som helhet. Peter beskriver hur han *”kräktes och var helt skakig”* då känslorna fick fäste. Medan Karl *”grät och grät och grät”*. Till följd av detta menar jag att de hade en förkroppsligad yttring av traumats aktualisering. Traumans verbala och känslomässiga påverkan blev en direkt yttring av traumats maktutövande och lämnade dem maktlösa inför detta (Foucault 2002:105).

Karl slog först ifrån sig händelsen men tog sju år senare kontakt med sjukvården för att få hjälp. I samtal med en läkare fick Karl höra att hans övergreppsminnen var falska och att de ville göra en falskminnesutredning. Jag anser här att svårigheten för Karl att faktiskt identifiera sig som sexualbrottsoffer blev svår, då en maktpositionerad person påtalar att hans trauma aldrig ägt rum. Vidare har Karls övergreppsminnen aktualiserats under de åren han

försökte lägga traumat bakom sig, exempelvis genom humörsvängningar. Min tolkning är att han, för att tillgodogöra sig motståndsstrategier, måste starta en bearbetningsprocess med professionell hjälp. Han ska därför i mötet med sjukvården kunna agera i enlighet med sin sociala roll som sexuellt utsatt och få hjälp. När publiken, bestående av läkaren och sköterskorna, inte gav honom en positiv sanktionering i form av erkännande som utsatt, begränsade de hans handlingsmöjligheter. Detta ledde till att han istället började tvivla på sig själv (Goffman 1959:33, 207).

Karl gjorde därefter en polisanmälan mot sin förövare, trots dennes dödsfall. Min förståelse av detta är att Karl på så sätt gör motstånd mot vårdpersonalens rationalisering av hans trauma. De identifierade inte honom som offer, men polisen gjorde det. Detta blev således ett motstånd mot den maktlöshet han befunnit, och fortfarande befann, sig i (Foucault 2002:105). Även Nenne gjorde en polisanmälan, då han i den främre arenan i gymnasiet inte fungerade och han upplevde att han fick stå till svars för någonting han själv inte valt. Traumat aktualiserades varje gång han fick negativa sanktioner vid oförmågan att inte kunna efterleva normerna i skolan och den ångest han ständigt var i. Detta resulterade i att han, som jag nämnt tidigare, hoppade av skolan. Jag tolkar därför polisanmälan som ett motstånd mot hans dåvarande maktlöshet (Foucault 2002:105).

Det finns andra sociala sammanhang där jag anser att traumat har aktualiserats, dessa inbegriper förlåtelse och försoning. Tidigare beskrev jag hur Peters mamma ville att han skulle träffa sin förövare. Peter förklarar att hon trodde att det skulle vara bra för Peter att försöka lösa det som varit. Han påtalar att hans upplevelse är att det generellt sätt pratas mycket om förlåtelse i samband med övergrepp. Förlåtelse ses där som ett sätt att lägga traumat bakom sig. Han håller inte med och beskriver:

”[V]arför ska jag förlåta. Tänk om jag inte vill då. Tänk om man inte har lust då. Det är som med dagisbarn, han slog mig i huvudet med en spade och nu ska ni kramas. Men varför då? Det gör fan ont, jag har fortfarande en bula. Ingen lust att krama honom, han är dum. Och jag tycker att jag har rätt att säga det om den här kvinnan, nej jag har ingen lust att prata med henne. Jag har ingen lust att säga att hon är förlåten. Hon är dum. (...) [J]ag tror inte att hon är en ondskefull människa, eller en ond människa på det sättet men jag har rätten att bestämma att hon har gjort mig så illa att jag inte behöver förlåta henne nånting.” – Peter

Då Nenne började högstadiet ville han inte leva längre och föräldrarna sökte hjälp hos BUP för att dessa skulle, som Nenne beskriver ”*utveckla mig med deras medel*”. Detta tolkar jag som ett sätt för familjen att försöka tillhandahålla Nenne motståndsstrategier mot traumats vardagliga maktutövning, då deras inte längre räckte till (Foucault

2002:105). BUP beslutade att Nenne skulle möta sin förövare i samtal, för att kunna försonas och gå vidare. Hans förövare hade erkänt de sexuella övergreppen men en anmälan hade inte gjorts. BUP resonerade att det var länge sedan Nenne hade blivit utsatt och förövaren skulle inte utsätta honom igen.

Det är min uppfattning att detta ledde till ett komplext informationsflöde mellan publiken i den främre regionen och deltagarna i den bakre (Goffman 1959:207). Publiken, som var i maktpositioner, påtalade att offret bör försonas med sin förövare. Till följd av detta anser jag att traumats relevans förstärks samtidigt som publikens agerande även förstärker konsekvenserna då Nenne mådde sämre. Dessa försoningsmöten kan förstås som en maktutövning där familjemedlemmarna, utifrån sin redan maktlösa situation, inte kunde förmå sig till att göra motstånd (Foucault 2002:105). Nenne beskriver att familjen som enhet upplevde sig som svikna. Hans föräldrars skuld känslor fördjupades i och med att ha tillåtit Nenne att sitta i samtal med sin förövare. Styrkeförhållandet inbegriper följaktligen BUP, men maktrelationerna är mer komplexa. Traumats maktutövning förstärks istället av BUP och bidrar till att Nenne och även hans föräldrar underordnas (Foucault 2002:103).

Avslutningsvis, vill jag belysa den aktualisering intervjuprocessen i sig utgjorde i mötena med Nenne, Peter, Karl och Viktor. Samtliga uttryckte att det var viktigt att de deltog i studien. De anser att sexualbrott behöver belysas i allmänhet och utsatta män och pojkar i synnerhet. Peter förtydligar:

”Jag är otroligt tacksam att du var så här tydlig med att du får säga stopp om du vill, du behöver inte, det finns inget liksom. Jag kände mig inte tvungen eller nånting, men jag känner ju ett tvång. Inte från dig. Utan för att det behövs pratas om.” - Peter

Jag tolkar detta som en form av motstånd mot den makt som den heteronormativa maskulinitetsnormen utövar i samhället och det tabu som reglerar deras framträdanden i den främre regionen (Goffman 1959:33). I styrkeförhållandet blir samhällets osynliggörande, av dem och andra utsatta män som offer, en maktutövning. Deltagandet i studien kan därför ses som både ett motstånd mot deras egna trauman men även mot samhällets normer i sig (Foucault 103ff).

I detta kapitel har jag utforskat hur informanternas trauman har påverkats av den ledande heteronormativa maskuliniteten, med särskild betoning på styrka. Detta har belysts i samband med tonårsrelationer samt instanser som BUP och sjukvård. Jag har försökt urskilja hur samhällets syn på sexuellt utsatta män kan ha speglat deras egna identiteter som offer.

6. Avslutning

Sammanfattning och resultat

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur män som blivit utsatta för sexualbrott som barn kan ha påverkats av detta i relationella sammanhang, så som familje- och vänskapsrelationer samt partnerförhållanden. Vidare har jag velat utforska hur konstruktionen av deras manlighet kan ha formats utifrån de trauman de varit med om. Jag har också velat urskilja i vilka andra sammanhang som de sexuella barndomstrauman kan aktualiseras.

Min empiri har bestått av fyra intervjuer. Utifrån det faktum att detta är en liten kvalitativ undersökning begränsas en flerdimensionell och fasetterad bild av mina undersökningsområden.

De teoretiska begrepp jag använt för att förstå empirin har varit *framträdanden*, *social roll*, *personlig fasad*, *främre- och bakre region*, *teammedlem*, *intrycksstyrning*, *stigma*, *makt och motstånd*, *styrkeförhållanden*, *maskulinitet*, *kroppsliga handlingar*, *sociala handlingar*, *symboliska handlingar* och *kroppreflekterande praktik*.

Det som har varit genomgående i studien är att styrkeförhållandet alltid utspelar sig mellan traumat, den utsatta individen och sociala relationer. Jag vill här hävda att traumat i sig inte enbart utgörs av de sexuella övergrepp informanterna varit utsatta för, utan även det faktum att offren tvingas att aktualisera traumat genom interaktioner med sin sociala omgivning. Detta kan förstås som latenta övergreppsminnen som alltid kan aktualiseras och bli maktutövande (Foucault 2002:103). I dessa dynamiska relationer kan stigma bli aktuellt (Goffman 1963:28f). Detta skapas genom en negativ publikssanktionering av den utsattes framträdanden i relation till andra icke utsatta, exempelvis, klasskamrater, partners, vårdpersonal, et cetera (Goffman 1959:207). I dessa sammanhang blir den bakre regionens teammedlemmar ett aktivt motstånd mot den makt som utövas, detta förutsatt att relationerna mellan familjemedlemmarna tillåter det. De grundar för antingen ett öppet forum eller bereder väg i den främre regionen genom att tillhandahålla kunskapsstrategier. Kunskap blir således makt. Andras kunskap om individens utsatthet kan även agera maktutövande mot denne (Foucault 2002:105). Detta exemplifieras genom Viktors klasskamraters vetskap om hans trauma men även genom Karls och Nennes erfarenhet av sjukvård och BUP. Den bakre regionen kan bestå av stöttande familjemedlemmar, som i Viktor och Nennes fall och av stöttande partners, som i Karls fall. Den kan även bestå av stöttande vänner snarare än familjemedlemmar som i Peters fall. Denna arena består på så vis av medlemmar som

uppmuntrar till öppenhet om traumat och dess effekter. Samtidigt som de motarbetar tabu vilket skapar en närhet till de inblandade i denna region. Relationerna förstärks i den bakre regionen då teamet utforskar strategimöjligheter som hanterar individens trauman och de medföljande effekterna (Goffman 1959:207). Den sociala rollen den utsatte har i den bakre regionen präglas i dessa fall inte av de begränsande handlingsmöjligheterna som vanligtvis förekommer i den främre regionen (Goffman 1959:23, 33). Istället försöker den bakre regionen att motverka de normativa påtryckningar som existerar i den främre arenan, vilket inte alltid är möjligt.

Det är min uppfattning att dessa sexuella trauman i sig grundas på en avvikande bas. Konsekvenserna blir en förlängning av denna normativt avvikande grund och genomsyrar således individernas framträdanden både i den främre och bakre regionen. Det är i den bakre regionen som individen kan tillåta att traumats effekter kommer till sin spets eller osynliggörs helt. Detta tills aktualisering sker, exempelvis genom nackgreppet på Karl eller den bisexuella tjejen i Peters lesbiska sammanhang (Goffman 1959:97ff). Det är på så vis i den bakre regionen som individen får andrum, det vill säga, antingen gömma stigmat eller agera ut det (Goffman 1963:28f).

De partnerförhållanden som beskrivits har jag inte kunna tolka som en bakre region, förutom Karls relation till sin fru som förstärkts utifrån hans avslöjande om sitt trauma. Viktor beskrev att hans förhållanden inte har påverkats. Nenne tydliggör hur hans intrycksstyrning särskilde sina förhållanden till sina tjejer i relation till sin mamma och pappa. Hans roll som pojkvän begränsades därför genom två olika informationsflöden (Goffman 1959:33, 207). Föreställningarna kopplade till rollen som pojkvän – älskad och förtjänad – beskrivs av både Peter och Nenne (Goffman 1959:39). Detta tolkar jag som en möjlig påverkan av deras trauma då båda uttryckt svårigheter att stå upp för sig själva med hänvisning till traumats effekter. I dessa sammanhang har de försökt göra motstånd men funnit sig maktlösa (Foucault 2002:105). Den heteronormativa maskulinitetsordningen gör sig här gällande, då den styrka, stabilitet och dominans som de hänvisar till inte efterlevs. Peter tydliggör hur den sexuella aspekten i relationer till det motsatta könet ständigt aktualiserades av hans sexuella trauma, då han såg sig som ett ting för kvinnor att vilja ha sex med. Genom kroppsreflekterande praktik – kroppen som aktör och objekt – förkroppsligade han traumat och utövande således makt mot sin egen maktlöshet (Connell 2008:103; Foucault 2002:105) .

Den rådande hegemoniska heterosexuella maskuliniteten som norm har påverkat samtliga informanternas syner på sig själva som män utifrån sina sexuella trauman. Peter beskriver hur kroppsliga, sociala och symboliska handlingar måste efterlevas för att undvika

att bli klassificerad som *"känslig bög"* av sina vänner. Den underordnade homosexuella maskuliniteten blir något avvikande. Den representerar en svaghet som kan speglas i att ha varit sexuellt utsatt. Detta kan även förklara Viktors föreställning om att hans sexuella läggning influerats av de sexuella övergrepp han har varit utsatt för. Nenne avvek från de socialt konstruerade normativa maskulinitetspraktikerna, genom att inte spela fotboll och prata känslor. Hans förmåga och vilja till detta begränsades i mötet med andra killar men uppmuntrades i relation till tjejkompisar. Karl däremot beskriver att han öppet kunnat göra motstånd mot den heterosexuella ordningen utan sanktioner genom öppna känslouttryck. Min uppfattning är att den gemensamma nämnaren för informanterna är deras uppfattning om den heteronormativa maskuliniteten som förringande och osynliggörande av deras, och andra mäns, sexuella utsatthet (Connell 2008:111ff). Genom att delta i studien gör de följaktligen ett gemensamt motstånd och önskar förändra den strukturella syn på sexuellt utsatta män och pojkar (Foucault 2002:105).

Nya forskningsfrågor

I denna studie har ett flertal faktorer benämnts, men inte belysts, som kan ha påverkat de resultat jag redogjort för. Tydliga exempel på detta är föräldrarnas egna problem. Viktor och Peter är båda uppvuxna med alkoholiserade fäder, vilket på så sätt även skapar en möjlig medberoende problematik att ta hänsyn till. Peters mamma hade inte en stark karaktäriserad roll i hans uppväxt, på grund av egna svårigheter. Viktors identitet som homosexuell har varken fördjupats kring, eller kontrasterats till. Liksom det faktum att Peters förövare var kvinnlig och övriga informanters manliga.

Hur kan sådana faktorer spela in i familjedynamiken, partnerförhållanden och maskulinitetskonstruktionen? Hur påverkas individer av frånvaron av en manlig förebild i relation till sin hetero- eller homosexualitet och de sexuella trauman de varit utsatt för? Hur kan syskons förhållningssätt och deltagande påverka familjestrukturen och individernas formande av identiteter utifrån sina sexuella övergrepp?

Det finns många aspekter att ta i beaktande och problematisera kring för att få en flerdimensionell och nyanserad bild, för att således åskådliggöra den påverkan de sexuella övergreppen har på utsatta mäns relationer och maskulinitetskonstruktioner.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Intervjuer

1. Alias: Nenne
Ålder: Strax över 30 år
Kön: Man
Datum för intervjun: 2015-10-11
Intervjuns längd: 1 h 40 min
Intervjun utförd av författaren
2. Alias: Peter
Ålder: Strax över 40 år
Kön: Man
Datum för intervjun: 2015-10-12
Intervjuns längd: 2 h 41 min
Intervjun utförd av författaren
3. Alias: Karl
Ålder: Strax under 40 år
Kön: Man
Datum för intervjun: 2015-10-13
Intervjuns längd: 2 h 20 min
Intervjun utförd av författaren
4. Alias: Viktor
Ålder: Strax över 20 år
Datum för intervjun: 2015-10-13, 2015-10-23
Intervju via e-post

Intervjuerna förvaras hos författaren.

Uppsatser

- Bruhner, Christian & Henriksson, Hannes (2012) [Elektronisk]. *"Därför... vafan är en manlig våldtäkt?" : en studie om normer och attityder kring män som offer för sexuellt våld*. Kandidatuppsats. Lund: Lunds Universitet/Rättsociologiska enheten.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2860424&fileId=2860425> [Hämtad: 2015-10-04]
- Knutagård, Hans (2009) [Elektronisk]. *"Men du har ju blivit våldtagen" : om våldtagna mäns ordlöshet*. Masteruppsats. Lund: Lunds Universitet /Socialhögskolan.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:703673/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 2015-10-04]
- Olovsson, Emilia (2012) [Elektronisk]. *Andra har gått före : en studie av identitetsskapande bland överlevare av sexuella övergrepp*. Kandidatuppsats. Uppsala: Uppsala

Universitet/Institutionen för kulturanthropologi och etnologi. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:530713/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 2015-11-13]

TV- och radioprogram samt tidningsartiklar

- Berglind-Dehlin, Henrik (2015) [Elektronisk]. Första våldtäktsakuten för män. *Sveriges television*, 23 augusti. <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/forsta-valdtaktsakuten-for-man> (Läst: 2015-10-10)
- Billger, Ola (2011) [Elektronisk]. ”Han förgrep sig på mig under flera år”. *Svenska dagbladet*, 27 april. <http://www.svd.se/han-forgrep-sig-pa-mig-under-flera-ar> (Läst: 2015-10-10)
- Henrika Åkerman (2012). Öppnar akutmottagning för våldtagna män. [Radioprogram] Producent: Maria Eksedler, Gunilla Österlund & Stefan Nilsson. *Sveriges Radio, Ekot* 17 juli. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6191480> (Läst: 2015-10-10)
- Nyhetsmorgon (2009). Kjell-Åke utnyttjades – nu hjälper han andra. [Tv-program] *Tv4* 14 juni. http://www.tv4play.se/program/nyhetsmorgon?video_id=772962 (Sett: 2015-10-09)
- Turchik, Jessica A. & Edwards, Katie. M. (2012) [Elektronisk] Myths about male rape: A literature review. *Psychology of men & masculinity* Vol 13 (s. 211-226). <http://tagv.mohw.gov.tw/TAGVResources/upload/Resources/2013/1/Myths%20about%20Male%20Rape%20A%20Literature%20Review.pdf> [Hämtad 2015-10-04]
- Weiss, G. Karen (2010) [Elektronisk]. Male sexual victimization. Examining Mens’s Experiences of Rape and Sexual Assault. *Men and masculinities [Elektronisk resurs]*. (1999-). Thousand Oaks, Ca: Sage <http://jmm.sagepub.com.ezp.sub.su.se/content/12/3/275.full.pdf+html> [Hämtad: 2015-10-04]
- White, Sandy. and Yamawaki, Niwako. (2009) [Elektronisk] The Moderating Influence of Homophobia and Gender-Role Traditionality on Perceptions of Male Rape Victims. *Journal of Applied Social Psychology*, 39: 1116–1136. <http://onlinelibrary.wiley.com.ezp.sub.su.se/doi/10.1111/j.1559-1816.2009.00474.x/epdf> [Hämtad 2015-10-04]

Litteratur och tryckta källor

Alling, Morgan (2010). *Kriget är slut*. Stockholm: Forum

Barnombudsmannen (2012). [Elektronisk]. *Signaler: våld i nära relationer : barn och ungdomar berättar*. Stockholm: Fritzes <http://www.barnombudsmannen.se/unga-direkt/files/Global/Publikationer/signaler2012.pdf> [Hämtad: 2015-10-04]

- Bris Barnperspektivet (senast uppdaterad: 2010-u.å) [Elektronisk].
<http://www.barnperspektivet.se/teman/utsatta-situationer/sexuella-overgrepp> [Läst: 2015-10-10]
- Brottsförebyggande rådet (Sidan senast uppdaterad: 2015-08-28). [Elektronisk].
<http://www.bra.se/bra/statistik/100/1995/100La-1995.html> [Läst: 2015-10-09]
<http://www.bra.se/bra/statistik/100/2008/100La-2008.html> [Läst: 2015-10-09]
- Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Malmö: Liber
- Cederborg, Ann-Christin, Lamb, Michael E och Laurell, Ola (2007) Delay of Disclosure, Minimization and Denial of Abuse When the Evidence Is Unambiguous. I Pipe, Lamb, Orbach, & Cederborg (red.). *Child sexual abuse: Disclosure, Delay and Denial*. Hillsdale New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.
- Connell, Raewyn (2008). *Maskuliniteter*. 2. uppl. Göteborg: Daidalos
- Ekström, Simon (2002). *Trovärdighet och ovärdighet: rättsapparaten hanterande av kvinnors anmälan av våldtäktsbrott Stockholm 1946-1950*. Stockholm: Stockholm universitet (Diss.)
- Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia. Band 1, Viljan att veta*. 4. uppl. Göteborg: Daidalos
- Fröhlig, Florence (2013). *Painful legacy of World War II: Nazi forced enlistment: Alsatian/Mosellan prisoners of war and the Soviet prison camp of Tambov*. Stockholm : Stockholms universitet (Diss.)
- Fägerberg, Eva (2013) Intervjuer. I Kaijser och Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Goffman, Erving (1959). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. uppl. Stockholm: Studentlitteratur
- Goffman, Erving (1963). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) Uppsala Universitet (senast uppdaterad 2014-u.å.) [Elektronisk]
http://www.nck.uu.se/kunskapscentrum/kunskapsbanken/amnen/sexuellt_vald/man_som_valdtaktsoffer/ [Läst: 2015-10-10]
- Nyman, Anders & Svensson, Börje (1995). *Pojkmottagningen: Sexuella övergrepp och behandling*, 2.uppl. Stockholm: Rädda barnen.
- Pripp, Oscar (2013) Reflektion och etik. I Kaijser och Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- RFSU (senast uppdaterad: ej angivet) [Elektronisk]. http://www.rfsu.se/Bildbank/RFSU-kliniken/Man_som_utsatts_for_sexuella_overgrepp_rapport.pdf?epslanguage=sv [Läst: 2015-10-09]

Rädda Barnen (2014) [Elektronisk]. *Detta borde alla veta om sexuella övergrepp mot barn.*
https://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/vald-och-overgrepp/rb_sexuella_o%C2%A6evergrepp_final.pdf [Hämtad: 2015-10-09]

Stockholms barn-och ungdomspsykiatri (senast uppdaterad: 2015-03-23) [Elektronisk]
<http://www.bup.se/sv/Rad-och-fakta/Artiklar/Svart-att-beratta-om-sexuella-overgrepp/>
[Läst: 2015-10-10]

Södersjukhuset Stockholm (senast uppdaterad: 2015-09-08) [Elektronisk]
<http://www.sodersjukhuset.se/Avdelningar--mottagningar/Mottagningar/Akuttmottagning-for-valdtagna-kvinnor/Fragor-och-svar---nya-akutmottagningen-for-valdtagna/>
[Läst: 2015-10-10]

Öhlander, Magnus (2011) Analys. I Kaijser och Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Frågelista

1. Vilket år är du född?
2. Berätta lite om din bakgrund. Hur gammal var du? Hur länge pågick det? Var förövaren en anhörig (någon tillhörande familj/släkt)? Anmälan?
3. När berättade du för första gången?
För vem?
Hur bemöttes detta? Vad tänkte du om deras reaktioner? Vad tänker du idag om deras reaktioner?
4. Har du berättat för din familj? Hur reagerade de? Pratar ni om det i dag? Finns det något som din familj gjort/sagt som har varit extra bra bemötande? Mindre bra bemötande?
Tänker du att övergreppen har påverkat dig i relation till din familj?
5. Har du berättat för dina vänner? Hur reagerade de? Är det något ni pratar om? Finns det något som dina vänner gjort/sagt som varit extra bra bemötande? Mindre bra bemötande?
Tänker du att övergreppen har påverkat dig i relation till dina vänner?
6. Hur har det sett ut för dig med förhållanden? Känner du att det du utsattes för har påverkat dig när det gäller relationen till kvinnor/män? Har du berättat för någon partner om det som hänt? Hur reagerade hen? Finns det något som du känner är extra bra bemötande? Mindre bra bemötande?
Tänker du att övergreppen har påverkat dig i relation till dina förhållanden?
7. Hur skulle du definiera ”man”?
Tänker du att detta har påverkat dig som man? Om ja, hur? Om nej, på vilket sätt inte?
8. Är det något du tänker att du vill lägga till som du känner fattas i intervjun?

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet